

Jeesuse sünd, Benozzo Gozzoli, 1450

Juhtkiri

Kui Issand ei ehita koda, tühja vaeva näevad siis ehitajad temaga. Kui Issand ei hoia linna, siis valvab valvur ilmaaegu. (Ps 127:1)

Jõulupühadel tähistame Jumala inimesekssaamist. Ta sündis siia maailma, et meie Tema läbi igavesse ellu pääseksime. Pühasid ettevalmistaval adventiajal mõtleme igapäevaste toimetuste keskel ehk rohkem saabuvale, vaatame tõsisemalt ja vaiksemalt enda südamesse, et teha rohkem ruumi headusele ja armastusele. 4. adventipühapäeval tähistame ka oma koguduse 375. ja kiriku 140. aastapäeva. Sel päeval on eriliselt põhjust ajas tagasi vaadates meenutada nii kirikuõpetajaid ja töötajaid kui ka kõiki koguduseliikmeid, kes läbi sajandite on

Tõnismäel Jumala kiituseks koos käinud. Issand on meid oma õnnistustega tänasesse päeva kandnud, hoidnud meie kirikut ja kogudust oma armuga ja mis saaks veel olla suurem põhjus, mille eest Jumalale igal päeval tänulik olla!

Käesolev ajakirjanumber on kantud meie kiriku ja koguduse aastapäeva teemast. Koguduse õpetaja piiskop Einar Soone käsitleb oma jutluses muu hulgas ka koguduse osaduse tähtsust, juhatuse esimees Vootele Hansen keskendub ajaloo, kajastades sündmusi, mis meie koguduse jaoks olulistel aastatel leidsid aset maailmas. Endiste Kaarli koguduse esindajate suhetest poliitikaga on juttu Tartu Ülikooli doktorandi Ursula Haava kirjutises. Aga artikleid ei ole mit-

te ainult kaugest ajaloost, vaid lugeda saab ka koguduste erinevates töövaldkondades tehtu ja tehtava kohta ning intervjuud koguduse juhatuse liikme Salme Rannuga.

Kuid vaatame ka kirikuelu laiemalt: Isa Ain Peetrus jätkab pühakute käsitlemist, Leho Vaher kirjutab juudakristlusest, Maara Vint valgusest Uues Testamendis, Vootele Hansen arutleb jõulurahu taustal Rooma rahu ning Siseministeeriumi Usuasjade osakonna peaspetsialist Ringo Ringvee usuelu üle tänapäeva Eestis.

Lahket lugemist!

Mõeldes Tallinna Kaarli kiriku 140. aastapäevale

Üks ihu ja üks vaim, nagu te olete ka kutsutud üheks lootuseks oma kutsumise poolest; üks Issand, üks usk, üks ristimine, üks Jumal ja kõikide Isa, kes on kõikide üle ja kõikide läbi ja kõikide sees. Pauluse kiri efeslastele 4:4-6

Viimastel aastatel on hulga noori liitunud Kaarli kogudusega põhjusel, et nende vanemad ja vanavanemad on olnud selle koguduse liikmed. Taoline kirikuga seotus kinnitab eelnevate põlvkondade usu ja kristliku olemuse väärtustamist. Esivanemate usk ja nende kirik, palved ja eetilised hoiakud ei ole noorte mälus tuhmunud. Aastapäevade tähistamise sisuks on sageli möödunud aegade lugude elavaksrääkimine või fotoalbumite ja filmide kaudu sündmuste meenutamine ning igavikku lahkunute mälestamine. Tänapäeva kristlase juured ulatuvad sajanditetagusesse aega ja selle tulemusel kanname endas sügavalt juurdunud kombeid ja tavasid, mille au sees hoidmine on jätkuv ja väärtus iseenesest. Väga sageli me nendele küll ei mõtle, aga sügaval teadvuses on need kindlasti olemas.

Kaarli koguduse ja kiriku ajaloole tagasi vaadates tuleb minna päris pikk tee. Esimesed kirjalikud and-

med Tõnismäe kohta pärinevad juba aastast 1348, kui Tallinna raad andis Saksa ordule Toompea serval oleva maa-ala. Siin asunud pühakoja kohta on andmed Tallinna rae ürikutes, kus seda 1473. aastal nimetatakse kabeliks ja 1530. aastal koguni kirikuks. Pühale Antoniusele pühitsetud kabeli järgi saigi koht eestipärase nimekuju - Tõnismägi.

Liivi- ja Põhjasõjas hävisid Tõnismäel asunud endised pühakojad. Rootsi ajast tegevust alustanud Kaarli kogudus liitus seejärel Püha Vaimu kogudusega, mis oli ainus eestlaste kogudus Tallinnas. 19. sajandil kasvas linna elama asunute arv sedavõrd, et Püha Vaimu kirik jäi kitsaks. Nii alustati kahe uue kiriku ehitamist. Jaani kirik valmis 1867. aastal ja Kaarli kirik pühitseti sisse 1870. aastal. Kui alustati Kaarli kiriku ehitamist, siis arvestati koguduse suuruseks 556 hinge. Tunnustust väärrib projekteerijate visioon tulvil pühakojast, kuhu mahub kolm korda enam osalejaid, kui oli koguduses liikmeid. Linn laienes ja koguduse liikmete arv kasvas kiiresti. Kõige enam on olnud liikmeid pärast viimast sõda, kui arvestati koguduse suuruseks üle 70 tuhande hinge.

Kaunis pühakoda hästi silmapaistval kohal Tallinnas kutsub huvilisi kirikut ka lähemalt vaatama: kaks kellatorni, omanäoline arhitek-

tuurne interjäär, tõepäraselt ja siiralt mõjuv Johann Köleri maalitud fresko kutsuvast Kristusest ja Sally von Kügelgeni lunastusmüsteeriumi kujutavad altarimaalid ning kaunikõlaline, registrite arvu poolest Eesti suurim orel, mille valmistas maailmamaainega Walckeri oreelifirma. Detailsemalt saab huviline tutvuda koguduse ajaloo ja tegevuse ning kirikuhoonne ehituslooga kahe mahuka raamatu abil. 13 aastat tagasi ilmus Ene Pilliroo koostatud „Kaarli kirik ja kogudus“ ning 3 aastat tagasi Egle Tamme ja Tiina-Mall Kreemi uurimustööna valminud „Tallinna Kaarli kirik“.

Tänane kogudus võib olla südamest tänulik eelkäijate märkimisväärsete tulemuste eest oma pühakoja rajamisel ja selle eest hoolitsemisel. Kaugelt vaadates kaunis, lähemalt tutvudes põnev. Nii on väitnud oreli sisemust ja vilesid imetlenud leeriõpilane ja kellatorni külastanud huviline, kui sai oma käega katsuda Rootsi kuninga Karl XI poolt kirikule kingitud tornikella.

Tabavalt on keegi võrrelnud kirikuhoonet staadioniga. Nagu sportlane vajab treeningu jaoks jõusaali, mänguväljakut, ujulat või jooksurada, nii vajab ristiinimene oma usu ja armastuse kasvatamiseks kogudust ja selle kooskäimiseks pühakoda, kirikuhoonet, templit, kabelit või palveruumi.

Apostel Paulus julgustab ja innustab oma kaaslasi võidu jooksmas aupärja saamise nimel. Aga veelgi jõulisemalt õhutab ta vendi, kui käsib neil varustada endid kogu Jumala sõjavarustusega, et nad suudaksid seista saatana kavalate rünnakute vastu. Ta hoiatab, et meil ei ole maadlemist vere ja lihaga, vaid valitsuste ja võimudega, selle pimeduse maailma valitsejatega, taevaaluste kurjuse vaimudega.

Kristlaseks olemine ei tähenda apostli arvates usu hoidmist oma südames või nii nagu moodne ja liberaalne käsitlus kristlusest väidab, et usk on isiklik asi, vaid ta näeb ohte ja karisid, mis röövivad hingerahu. Vaatamata sellele, kui sügavasse põue on rahu peidetud, mõjutavad ühiskonnas toimunud muutused ja maailmasündmused oluliselt hingelist tasakaalu. Usaldamatuses, mures, haiguses või ahastuses on inimene pöördumas Jumala poole. Paraku kulutatakse enne kõiksuguste nõuandjate, imetegijate, maagide ja selgelnägijate uksi. Kummaline on tõdeda, et horoskoopide ennustusi usub nii suur osa rahvast. Oleks see vaid lastele mõeldud mäng, mida mängitakse igal hommikul raadiost ja on lugeda pea igas päevalehes!

Kristlaste sajanditepikkune kogemus kinnitab, et usk ja armastus kasvab osaduses olles nende vouruste jagajaga – Jumalaga. Inimene ehitas altari, et ohvri kaudu suhelda Loojaga. Kristus andis oma elu, et meid lepitada Isaga. Altarisakramendis tuletatakse meile

meelde, et kes võtab vastu tema ihu ja verd, sellel on igavene elu. Püha õhtusöömaaeg on ristiusku toitevaks allikaks, allikaks, kus Jumala armastus saab nähtavaks. Sest nõnda on Jumal maailma armastanud, et ta on oma ainusündinud Poja andnud, et ükski, kes temasse usub, ei hukkuks, vaid et tal oleks igavene elu.

Sõna sai lihaks, Jumal inimeseks. Täiuslik Jumal ja täiuslik inimene, segunemata ja lahutamata, nagu seda müsteeriumi on kirikus tunnistatud. Osaduslik side laieneb kogu kristlaskonnale. Kristus on pea ja kirik tema ihu. Kes kirikusse kuuluvad, need on tema ihu liikmed. Neid juhib ja teeb elavaks Püha Vaim, kes jagab igaühele oma mõõtu mööda. Vaimu annid on erinevad, aga usk on sama. Üks Issand, üks usk ja üks ristimine. Ristimise kaudu võtab Jumal inimese oma rahva hulka vastu. Kristus on uks ja ukse kaudu pääseb kirikusse. Kristuse kaudu saab ristitu Jumala lapseks, Jumala omaks, kes on kõikide Isa.

Seega ei ole pühakojad püstitatud neis peituva ilu imetlemiseks, vaid kristlaskonna kokkusaamiseks, Jumala armuvahendite vastuvõtmiseks ja tema armastuse jagamiseks üksteisega. Kirikuaastakohase Jumala sõna ühine kuulamine annab korrastatud elurütmile. Palvetamine ühendab meid üksteisega tuhandete kilomeetrite kaugusest, aga koos palvetamine jumalateenistusel mõjub erilise kokkukoondava väena ning annab teadmise, et kanname üksteise koormat ja oleme rõõmsad koos

rõõmsatega.

Jumalateenistuslik elu on koguduseliikmete ühisosa. Mida suurem see ühisosa on, seda tugevam on kogudus ja seda nähtavam on ta väljapoole kirikumüüre. Mõlemad on olulised. Koguduse sisemine kasv johtub Kristuse kästust, et saage täiuslikuks nagu teie taevane isa on täiuslik ja linnarahvale peab kristlik elu paistma nagu valgus, mis asetatakse kõrgele ja nähtavale kohale ega peideta seda vaka alla. Andku Jumal meile tarkust Tema tahet täita, usku Temale loota ja armastust üksteist hoida.

Jumal, kes on kõikide üle, kõikide läbi ja kõikide sees, on seesama eile, täna ja igavesti.

Õnnistatud Kaarli koguduse ja kiriku aastapäeva ning saabuvaid rahulikke jõulupühi.

Einar Soone

1670 ja 1870

Käesoleva, 2010. aasta neljandal Kristuse tulemise pühal möödub 340 aastat esimese Kaarli kiriku ja 140 aastat praeguse Kaarli kiriku pühitsemisest ja altari kasutuselevõtmisest leiva ja veini Issanda ihuks ja vereks muutmiseks ning hoone kasutamisest koguduse palvekojana.

Esimene Kaarli kirik oli tõenäoliselt hilisema Haridusministeeriumi asukohas Hariduse ja Tõnismäe tänava vahel. Ilmselt oli samas kohas ka varasem, vähemalt 1348. aastal, kuid tõenäoliselt varem olemas olnud Tõnise kabel, mis on nime andnud ka Tõnismäele. Tõnisepäev on 17. jaanuaril, mil Kirik meenutab püha Antoniust, Egiptuses neljandal sajandil elanud erakut ja munkluse isa. Nii on meie koguduse kiriku asukohal mõtteline seos ühe inimtsivilisatsiooni hälliga.

Milline aga oli aasta 1670? Tollal kehtis Rootsi riigis Juliuse kalender, mille järgi see aasta algas laupäeval (uue ehk Gregoriuse kalendri järgi algas aasta kolmapäeval). 25. detsember oli seega pühapäeval ja neljas advent 18. detsembril. XVII sajandil oli kahe kalendri vahe kümme päeva, nii oleks kiriku pühitsemise päev meie kalendri järgi 28. detsember.

Mis aga juhtus sel aastal? Internetientsüklopeediat „Vikipeedia“ lehitsedes me Eesti kohta uudi-

seid ei leia, mis viitab sellele, et oli rahulik, võib-olla isegi hea ja õnnelik aasta.

Maailmas oli aga sündmusi küll. Inglise kuningas Charles II ja Prantsuse kuningas Louis XIV sõlmisid salajase Doveri lepingu, mis lõpetas vaenutegevuse kahe maa vahel. Charlesile lubati 200 000 naela aastas, tema omakorda lubas leevendada katoliiklastevastaseid seadusi, alustada järkjärgulist taaskatoliseerimist ning ka ise pöörduda katoliku kirikusse, samuti toetada Prantsusmaad Hollandi vastu. William

Penn ja William Mead proovisid Londonis kveekerite jutlusi uue tseremoonia järgi; britid hõivasid Jamaika; Kanadas asutati Hudson Bay kompanii; Prantsuse asunikud siirdusid Senegali; Henning Brand avastas fosfori; ilmus kaheksa aastat varem surnud Blaise Pascal'e „Mõtted“ („Pensees“). Ukrainas suruti maha kasakate ülestõus, Stenka Razin alustas oma mässu, mis haaras Lõuna-Venemaa ja Volga-äärsed alad. Pariisis alustati Invaliidide kiriku ehitamist. Mereröövel Henry Morgan riisus Panamad. Roomas valiti uueks

Johan Holmbergi 1689. aastal valmistatud Tallinna linnamaade kaart

paavstiks Clemens X, eelmisel aastal oli surnud Clemens IX. Hispaania laevad ründasid Charlestoni sadamat ja linna inglaste Lõuna-Carolina koloonias. Tekkiv Segou riik Aafrikas rüüstas Mali pealinna Niani.

Tolleaegsest kirikust ei ole muid jälgi näha, kui leppemärk kaasaegsetel plaanidel ja meie kiriku põhjatorni kellal olev kiri, milles öeldakse, et kuningas on lasknud selle kella valada Kaarli kirikust Stockholmi lossi viidud kella asemele 1696. aastal. Kella kaunis kõla on olnud pealinna viimise põhjuseks. Kuningalossi viidud kell võis hävida 1697. aasta tulekahjus.

1870. aasta algas Juliuse kalendri järgi neljapäeval (Gregoriuse kalendri järgi laupäeval). 25. detsember, esimene jõulupüha oli seega reedel. Neljas advent oli 20. detsembril (Gregoriuse kalendri järgi 1. jaanuaril).

Sellel aastal etendus Vanemuise seltsis esimene eestikeelne teatrietendus, Lydia Koidula „Saaremaa onupoeg“; Tartu Esimene Põllumeeste Selts pidas avakoosoleku; Helves ja Tarvastus olid ärkamisaja tegelaste nõupidamised; Jakob Hurt pidas kõne „Meie koolitatud ja haritud mehed“; kasutusele võeti Balti raudtee, mis ühendas Tallinna ja Paldiski Gatšina kaudu Venemaa raudteevõrguga. Jätkub mõned aastad varem alanud talude päriseksostmine, tollel aastal algas talude müük Aaspere mõisas.

Suuremad muutused toimusid siis viis aastat varem lõppenud

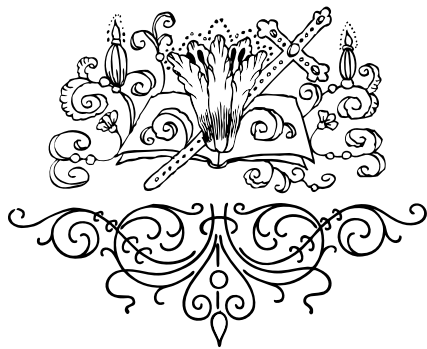
kodusõjast toibuvas ja kiiresti moderniseeruvas, praeguses maailma suurvõimus Ameerika Ühendriikides. Virginia ja Georgia taasühinevad Uniooniga (Ühendriikidega). Lõpetatakse Mississippi kontroll sõjaväevõimude poolt, mis teeb võimalikuks taasliutmise Ühendriikidega. Nende sammudega on lõpp ka Konföderatsioonil. Ratifitseeritakse 15. konstitutsiooni parandus, mis andis Kongressi valimistel hääleõiguse sõltumata rassist ja nahavärvist. Samal aastal valitakse Hiram Rhodes Revels Mississaugast esimese neegrina Senatisse. Ühendriikides moodustatakse justiitsministeerium (Department of Justice); seatakse sisse ilmateenistus ning avaldatakse esimene ilmaennustus; naised saavad hääleõiguse Utah' territooriumil; Rockefeller registreeris Standard Oil Company; esimest korda kujutatakse karikatuuril Demokraatlikku parteid eeslina, kes saab erakonna sümboliks. New Yorgis alustatakse Brooklyn sill ehitust, mis oli möödunud sajandi alguseni maailma pikim. Jouludest sai Ühendriikides föderaalpüha.

Euroopas oli enim meeli köitnud sündmuseks Prantsuse-Preisi sõda, mis viis järgmisel aastal Versailles' lossi peegelsaalis teise Saksa keisririigi moodustamiseni. Kasutades Prantsusmaa kaotust, viis Itaalia kuningriik oma väed Rooma, likvideeris Kirikuriigi ja korraldas plebistsiidi, mille tulemusel ühendas Rooma Itaaliaga. Roomast sai pealinn. Ümberpiiratud Pariisist põgenes

õhupalliga Gambetta. Viinis alustas tegevust Musikverein, Münchenis lavastati esimest korda Richard Wagneri „Valküürid“. Aasta eelviimasel päeval tapeti Hispaania peaminister. Londoni Ovaalstaadionil toimus esimene rahvusvaheline jalgpallivõistlus Inglismaa ja Šotimaa vahel (jäi viiki 1:1). Paavst Pius IX avaldas dogma paavsti avalduste eksimatusest usu ja moraali küsimustes, Vatikani I kirikukogu läks vaheajale.

Sel aastal sündisid Joosep Liiv, Vladimir Uljanov (Lenin), Ivan Bunin, revolutsionäär Rosa Luxemburg, helilooja Franz Lehar. Surid maadeavastaja ja Alaska kuberner, Eestist pärit Ferdinand Wrangell (tema järgi on nimetatud saar ja mäed Alaskal, vapp ja mälestustahvel asuvad Tallinna Toomkirikus) ning kirjanikud Charles Dickens ja Prosper Mérimée ja Alexandre Dumas (vanem).

Vootele Hansen

Paavst Püha Clemens I

Hää lugeja! Sinu kätte on jõudnud järjekordne Sulase number, milles jätkame kirikuisade sarja. See on nagu teekond, mis on Sulase veergudel alguse saanud juba aastaid tagasi. Kronograafiliselt on see teekond olnud nii edasimineku kui ka tagasimineku, sest me ei ole kirjutanud kirikuisadest kronoloogilises järjestuses. Ja teatud mõttes on see ehk isegi hea. Kuid selles numbris naaseme „kirikuisade teekonna“ päris algusesse ning heidame põgusa pilgu hingeekarjasele nimega Püha Clemens.

Paavst Püha Clemens I, keda tuntakse ka Rooma Püha Clemensi (ld *Clemens Romanus*) nime all, esineb juba kiriku varajastes nimekirjades Rooma piiskopina. Teda peetakse ka Püha Kiriku esimeseks apostlikuks isaks.

Clemensi elu kohta on meil teada väga vähe. Tertullianus annab teada, et Clemens oli pühitsetud Püha Peetruse poolt ning teda tuntakse kui Kiriku juhtivat liiget esimese sajandi teisel poolel Roomas. Varakirik asetab Clemensi Peetruse järel teiseks või kolmandaks Rooma piiskopiks. *Liber Pontificalis* esitab nimekirja, mille kohaselt on Rooma teiseks piiskopiks Linus (esimene oli Peetrus), kuid samas annab ka teada, et

Peetrus ordineeris kaks piiskoppi: nii Linuse kui ka Anacletuse teenimaks kohalikku kristlikku kogukonda, pühendudes ise seejuures rohkem palvele ja jutlustamisele, ning Clemensi hoolealuseks sai kogu Kirik kui tervik, ning seega on ta ka Peetruse järglane. Hieronymus annab meile ühes oma kirjutises märku sellest, et Clemens oli hoopiski Rooma neljas piiskop peale Peetrust (st neljas nimekirjas, milles on esimesel kohal Peetrus).

Kiriku ajalugu väidab, et keiser Traianuse ajal Clemens vangistati ning ta saadeti sunnitööle. Kiriku traditsioonile toetudes teame ka, et jõudnud asumisele, märkas Clemens, et vangidel ei olnud isegi piisavalt joogivett. Ta laskus põlvili, et palvetada, ning üles vaadates nägi mäekünkal lambatalle. Siis läks ta just sinna, kus oli näinud lambatalle, ja lõi kirkoga vastu maad ning otsekohe purskas sealt välja veejuga. Selle imeteo tõttu pöördusid paljud tema paganatest kaasvangid ristiusku. Mõne aja möödudes hukati Clemens erilisel moel – nimelt seoti ta laevaankru külge ja heideti merre. Tõenäoliselt leidis see aset 101. a.D. paiku. Oma kirjutistes Clemensi elust ei maini ei Eusebius ega ka Hieronymus mitte kui midagi tema märtrisurmast.

Clemensi kiri korintlastele
Clemensi ainukeseks terviklikuks

kirjutiseks (ja ka kõige tähtsamaks säilinud dokumendiks, mis meil temast on jäänud) on tema kiri Korintose kogudusele. Kirja ajendiks oli Korintose koguduses valitsev segane ja rahunutustekitav olukord. Nimelt olid kohalikud koguduseliikmed otsustanud vallandada sealse koguduse vanemad (presbüterid). Oma kirjas andis Clemens neile teada, et nad on toiminud ülepeakaela ning mõtlematult, rõhutades eriti kristliku ühtsuse ja armastuse olulisust. Ta kirjutab pikemalt, kuidas iga valitud liige täidab kirikus oma rolli ja aitab seega kaasa terviklikkusele. Clemensi esimene kiri on tähtsaks tunnistuseks sellest, kuidas Kirik mõistab kirikuvalitsemise rolli.

Kirjas mainitakse ainult Korintose koguduse vanemaid (presbütereid), aga ei sõnagagi Korintose piiskoppi. Samas ei ole ka öeldud, et selle kirja oleks saatnud Clemens kui Rooma piiskop – pigem on kiri saadetud kollektiivselt Rooma kristliku kogukonna poolt ning Clemensi nime otseselt selles ei esine. Seetõttu on paljud püüdnud ka väita, et sellal piiskopiametit veel ei eksisteerinud ei Roomas ega ka Korintoses ja et mõlemas koguduses oli kõige kõrgemaks vaimulikuks kogudusevanem (presbüter).

Kirjas ei ole kordagi palutud vabandust selle pärast, et sekutakse millessegi, mis tundub

olevat Korintose koguduse siseprobleem. Pigem vastupidi, kirjutaja palub vabandust, et on kirjaga liiga kaua viivitanud. Niisiis võib isegi jääda mulje, et sealsed koguduseliikmed olid eelnevalt juba Clemensiga ühendust võtnud ja olukorda selgitanud ning olid seega äraootaval seisukohal.

Hiljem loeti seda kirja ette kirikus koos teiste Pühakirja tekstidega, millest mõned said osaks Pühakirja kaanonist. See on ka Uues Testamendis olevate kirjade kõrval vanimaks kristlikuks dokumendiks. Kes on kursis apostel Pauluse kirjadega ning ka apostel Johannese kirjadega, märkab suure tõenäosusega üsna pea, et nii kirjastiilis kui ka kirja- ja pildis leidub üsna palju sarnasusi.

Teatud allikatele toetudes ülitilas Clemens ka veel ühe epistli, kuid paljud ajaloolased ja kirjatundjad oletavad, et tegemist on hoopis kellegi teise jutlusega. Teadaolevas clemenslikus kirjan-duses on Clemens apostlite õpetuse vahendajaks Kirikule.

Tooksin siinjuures välja ühe osa Clemensi kirjast korintlastele

“Kes võtab tõsiselt Kristuse armastust, pidagu kinni ka Tema käskudest. Kes suudaks kirjeldada jumaliku armastuse siduvat jõudu? Kellel leiduks sõnu kirjeldamiseks kogu armastuse hiilgust? Kirjeldamatud on need kõrgused, milleni ulatume jumalikus armastuses. Armastus ühendab meid Jumalaga. Armastus andestab suure hulga patte. Armastus peab vastu

kõigele ja talub kõike kannatlikult. Armastus ei ole ülbe. Armastus ei loo lahkkelisid ega valmista kuristikke, vaid teenib alati teise huve. Ning seetõttu on kõik Jumala poolt valitud saanud osa ka pühitsusest, ilma milleta nad ei suudaks Teda teenida. Armastusest meie vastu võttis Jumal meid enda juurde, sest Tema armastas meid ja see oli Jumala tahe – meie Issand Jeesus Kristus andis oma elu meie eest – Tema andis oma ihu meie ihu päästmiseks, oma hinge meie hingepääste eest.

Mõistke siis, armsad, kuivõrd suur ja võimas kingitus on armastus ja kuivõrd väljendamatult on selle täiuslikkus. Kes oleks vääriline seda kõike omama, ilma et Jumal ei teeks neid selle vääriliseks? Seega peame alati pöörduma Tema poole, anuma Tema armu, et me suudaksime armastada ka Teda jäägitult. Alates Aadamast kuni tänaseni on lahkunud iga inimõlv, kuid need, kes Jumala armust on saanud täiuslikuks armastuses – nemad kuuluvad pühade hulka – ja kui saab ilmsiks Kristuse kuningriik, siis ilmuvad ka nemad Tema auhiilguses.

Kuivõrd õnnelikud oleme meie, armsad, kui armastus annab meile jõudu elada kooskõlas ja Jumala käskude järgimises, sest seeläbi antakse meile andeks ka meie patud. Tõeliselt õnnelik on inimene, kellele Jumal ei pane osaks ühtegi süüd ja kelle huultelt ei kosta valskust. See on õnnistus, mis on saanud osaks neile, kelled Jumal on valinud Jeesuses Kristuses. Temale olgu au ja kiitus igave-

sest ajast igavesti.

Kinnitagem oma pilgud Jeesuse Kristuse poolt valatud verele ja mõistkem, kui kallis see on Jumalale, Tema Isale, kuna see valati meie lunastuse eest ja Tema vere läbi on tulnud maailma arm ja meeleparandus.

Kui me vaatleme erinevaid perioode inimkonna ajaloos, siis näeme, et Jumal on läbi ajastute pakkunud võimalust meeleparanduseks kõigile, kellel on soov pöörduda Tema poole. Kui Noa kuulutas Jumala sõnumit meeleparandusest, siis said päästetud

kõik, kes tema sõnumit kuulda võtsid. Joonas kuulutas Niinive linna rahvale hukku, aga kui nad meelt parandasid, sai nendele osaks Jumala arm ja pattude andeksandmine ning nad said päästetud, vaatamata sellele, et nende senine elustiil ei olnud Jumalale meelepärane.

Jumal on alati soovinud, et tema armsad saaksid võimaluse meeletparanduseks ja enese tahte kinnistamiseks Jumala tahte. Seepärast peaksime alati palvetama Tema tahte täitumise eest. Peame olema alandliku meelega, jättes kõrvale kogu ülbuse, uhkuse ja rumala viha. Pigem peaksime oma teod viima kooskõlla Pühakirjaga: Tark inimene ei peaks kiitlema oma tarkusega, tugev ei peaks kiitlema oma tugevusega ning rikas ei peaks kiitlema oma jõukusega. Pigem, kes tahab kiideld, kiideldgu Issandas ning otsigu vaid Teda ja Tema õiglust. Eriti pidage aga mees seda, mida Issand on öelnud: „Olge armulikud, siis saab arm ka teie osaks; andestage, siis andestatakse ka teile; nii kuidas kohtlete teisi, nii saate ka teie koheldud. Nii nagu annate teie, samamoodi võtate ka vastu. Kui mõistate kohut, siis mõistetakse ka teile kohut. Kui kohtlete teisi heaga, saate ka teie koheldud heaga. Selle mõõdupuuga, millega mõõdate teie teistele, sellega mõõdetakse ka teile.”

Olgu need käsud ja ettekirjutised meile jõuduandvaks allikaks ning juhtigu meid elama alandlikkuses ja kuulekuses Tema Sõnale. Rutakem rõõmuga oma tegudes

rahu poole. Hoidkem alati oma pilk Issandal, kogu universumi Loojal, ning pidagem kalliks kõiki Tema saadetud õnnistusi, mille osaks oleme saanud.

Clemensi tuntus pühakuna

Püha Clemensi nimi eksisteerib rooma-katoliku kiriku püha missa esimeses kaanonis. Tema mälestuspäeva paavsti ja usumärtrina tähistab 23. novembril mitte ainult rooma-katoliku kirik, vaid ta on tunnustatud pühakuna ka anglikaani ja luteri kiriku poolt. Süüria Ortodoksi Kirik, Malkara Ortodoksi Süüria Kirik ja Kreeka Õigeusu Kirik, kuid ka Süüria Katoliku Kirik, Süüria-Malkara Katoliku Kirik ja kõik idakatoliku kiriku bütsantsi riitused tähistavad tema mälestuspäeva üks päev hiljem, seega 24. novembril. Vene Õigeusu Kirik tähistab tema mälestuspäeva aga hoopiski 25. novembril.

Kristlik sümbolika

Kristlikus kunstis on Püha Clemensit kujutatud koos ankruga, mis on seotud tema vöö külge või ümber kaela. Kõige sagedamini on teda kujutatud paavstirõivais, tihti ka hoidmas käes paavstiristi ja taevariigi võtmeid. Vihjamaks tema surmale, on teda aeg-ajalt kujutatud palmioksaga, mis annab tunnistust märtrisurmast. Samuti võib ta esineda ka kujutatuna mäenõlval või veeallika läheduses – vihje imeteole tema eluajal – mõnikord aga templis merevetes. Ankruristi või ka meremeeste ris-

ti nimetatakse sageli ka Clemensiristik, mis vihjab meetodile, mil moel ta hukati.

Meil ei ole küll kuigi palju teada Püha Clemensi elust, ometi sellest vähesestki võime ära tunda, et tegemist oli hingekarjasega, kes teenis oma eluga Kristust ja oli vaieldamatult Tema armastuse tööriistaks. Clemensi kirjalik pärand ei ole suur, kuid ka see, mis on säilinud, on võimas tunnistus kirikuisalt, kes püüdis alati Kirikut näha kui Kristuse Ihu, kelle peaks on Kristus ise ja kelle liikmeteks oleme meie. Kui kannatab üks liige, kannatab kogu tervik. Selle terviku nimel andis Clemens tunnistust oma märtrisurmaga.

Püüelgem meiegi selle poole, et oma igapäevases elus, ka kõige tühisemas tühjas-tähjas suudaksime näha Kristuse juhtivat armu ja Tema armastust ning anda ennast jäägitult Talle, kes Ta andis ennast jäägitult meie eest.

Palve

Kõigeväeline Jumal, kes Sa valisid Püha Clemensi, et kutsuda meeletparandusele ja kuulekusele Korintose kogudust; luba, et Sinu kirik võiks olla rajatud Sinu tõe, et Ta elaks Püha Vaimu osaduses ja teeniks jäägitult vaid Sind meie Issanda Jeesuse Kristuse läbi, kes elab ja valitseb koos Sinu ja Püha Vaimuga, üks Jumal, igavesest ajast igavesti. Aamen.

Isa Ain Peetrus

Kristlane ei saa ainult jumalariiki oodata

Kristlane ootab küll jumalariiki, kuid ei tohi end ilmaliku riigi asjadest eemale hoida, muidu valitsetakse seda ilma kristluse ja jumalata. Kevadiste riigikogu valitsemiste eel võib meenutada aega, kui kristlased nõuks võtsid üheskoos valimistel üles astuda.

Eesti Asutava Kogu valimised pidid toimuma 21. ja 22. jaanuaril 1918. aastal, veel enne iseseisva Eesti Vabariigi välja kuulutamist. Enamlastele oli valimiste korraldamine riskantne ettevõtmine, kuid arvestati, et pahempoolsed jõud pääsevad kindlalt võidule. Valimistel seati üles Kristliku Liidu nimekiri, mis koosnes peamiselt vabakoguduste esindajatest. Nimekirjas seisis Pärnu abiõpetaja Eugen Tannebaum, Türi köster Mart Veimer, Sinise Risti tegelane Johann Laar, Teekäija toimetaja Andres Tetermann, palvevend Tõnis Vanajuur, Jooma- ja Autu Elust Päästmise Seltsi asutaja Johannes Dunkel, Sinise Risti seltsi esimees Karl Eduard Marleh, Kristliku Perekonna lehe toimetaja Gustav Allo, Evangeeliumi seltsi palvemaja vanem vend Jaan Kütt, I Baptisti koguduse nooruse-osakonna esimees Daniel Matson, vangimajade ja reisijutlustaja Adam Podin ning Evangeeliumi Kristlaste koguduse vanem Jakob Eduart Lilienthal. Seltskond oli kirev, kuid siiski ühise eesmärgi eest väljas, sest lubati seista usuliste huvide ja nõudmiste eest.

Lisaks iseseisvale Kristliku Liidu nimekirjale kandideerisid poliitiliselt aktiivsed kirikuõpetajad Eestimaa Demokraatliku bloki nime alla koondunud Eesti Demokraatliku Erakonna, Eesti Maarahva Liidu ja Eesti Radikaal-demokraatliku Erakonna nimekirjas. Viis luterlasest vaimulikku olid: Tallinna Kaarli koguduse II pihtkonna õpetaja Rudolf Hurt, Viljandi maakoguduse õpetaja Jaan Lattik, Keila õpetaja ja hilisem Eesti Evangeeliumi Luteri Usu Kiriku esimene piiskop Jakob Kukkk ning Johannes-Oskar Lauri Otepäält ja Harald Põld Koselt. (Tähelepanelik Kaarli koguduse liige leiab siit vea. Kuu aega varem, 28. detsembril 1917 oli ootamatult lõppenud õpetaja Rudolf Hurda elutee, kuid valimisnimekirjas seisis ta sellegipoolest). Demokraatlik blokk lubas hoolitseda selle eest, et kirikuid enam ei riisutaks ega rüvetataks ning et oleks tagatud usuliste tunnete teostamise vabadus. Asutava Kogu valimised Eestis katkestati, sest esimesed laekunud tulemused polnud enamlastele meeltnööda.

Johan Kõpu mälestuste kohaselt jäi 1918. aasta keerulise olukorra tõttu soiku esialgne plaan rajada kirikule lähedal seisev poliitiline organisatsioon ehk kristlik liit. Koos lähenevate Asutava Kogu valimistega, mis pidid toimuma 5.-7. aprillini 1919. aastal, kerkis mõte uuest kristlikust liidust taas

päevakorda.

Olgu täpsustuseks öeldud, et 1919. aastal ei käinud kiriku käsi Eestimaal mitte kõige paremini. Valitsesid pahempoolsed meeleolud ning löögi alla oli sattunud kiriku varandus ja ühiskondlik positsioon. Jakob Kuke eestvedamisel peeti üheskoos nõu ärksamate õpetajate Jakob Kuke, Aleksander Kapi ja Jaan Lattikuga.

Esimene koosolek peeti 4. veebruaril 1919. aastal Tallinna Kaarli koguduse leeritoas. Valiti seitsmeliikmeline komitee, mis pidi välja töötama loodava erakonna eeskava. Enamus komitee esimesest seitsmest liikmest olid seotud Tallinna Kaarli kogudusega - Oskar Amberg, Aleksander Kapp, Friedrich Stockholm, Leopold Raudkepp, Nikolai Kann, Voldemar Linnamägi ja Gerhard Soosaar. Uuele erakonnale valiti nimeks Kristlik Rahvaerakond, mis viitas vaadetelt kõige sarnasemale parteile - Jaan Tõnissoni juhitud Rahvaerakonnale. Kristlik Rahvaerakond lubas usulisi tundeid kaitsta ja selle eest hoolitseda, et edaspidigi koolides kristlikku kasvatust jagatakse.

Suurelt väljakuulutatud asutamiskoosolek toimus paar nädalat hiljem, 17. veebruaril 1919. Seistele komitee liikmetele lisanud veel seitse, kelleks olid Friedrich Akel, Hans Leesment, Hans Kubu, Jaan Linnamägi, Jakob Kukkk, Adam Podin ja Jakob-Edu-

ard Lilienthal. Uute liikmete seas oli kaks ordineeritud vaimulikku ja kaks vabakoguduste jutlustajat. Kui 1918. aastal kandideeriti eraldi, siis 1919. aastal sai senistest erimeelsustest olulisemaks olla esindatud loodavas seadusandlikus organis.

Komitee poolt väljatöötatud eeskava võeti ühel häälel vastu. Erakonna kava sarnanes üldjoontes teistele. Nii nõudis Kristlik Rahvaerakond samuti iseseisvat Eesti Vabariiki, toonitades rahvuslikkust ja rahvavõimu, kuid tingimusega, et Eesti riigi ja kodu ülesehitamisel peavad kandvaks jõuks olema kristlikud põhimõtted ning kristlik kultuur.

Valimisteni oli jäänud väga vähe aega ja just see sundis uut erakonda kiiresti tegutsema. Kristliku Rahvaerakonna esimene kongress toimus vaid kuu pärast esimest koosolekut - 4. märtsil 1919. aastal Tallinnas, ning sellel oli ajalehtede teatel kokku 130 osavõtjat. Kongressi ei juhatanud mitte vaimulikud vaid hoopis Kaarli koguduse liikmed doktor Akel ja jurist Amberg. Konverentsil korraldati korjandus haavatud ja haigete sõjameeste heaks, mille eest tänas lahkeid annetajaid erakonna vastne liige ja Eesti Punase Risti asutaja Hans Leesment. Sõnavõtudest oli huvitavaim õpetaja Kapi peetud ettekanne kiriku ja riigi vahekorrast. Ta kinnitas kongressil osalejatele, et kiriku ja riigi lahutamine üksteisest tähendab kirikule vaid head, sest vabastab kiriku koormavatest kohustustest. Riigi sekkumist usuelu ja

usuõpetuse korraldamisse tuli aga ära hoida. Kristlik Rahvaerakonna eesmärk oli kaitsta vaimseid väärtuseid ja kirikuvarandust.

Asutava Kogu valimisnimekirja kokkuseadmisel lähtuti mitmekülgsusest. Sinna mahtus nii põllumehi kui poodnikke, oli mitmeid kooliõpetajaid. Kandidaatide nimekirjas olid esindatud erinevad konfessioonid, oli kirikuõpetajaid kui kogudusevanemaid, üks preestergi. Erakonna esinumbriks ja uhkuseks oli tegeliku usuteaduse professor Johan Kõpp, kes ise sellel kongressil ei viibinud. Kõpule järgnesid õpetaja Lattik Viljandist, direktor Kann, preester Anton Laar Tartust, õpetajad Kapp ja Kubu Tallinnast, Kukk Keilast, Laur Tartust, Steinberg Pilstverest, Nuudi Vändrast ja Rahamägi Kaarmalt. Nimekirjas oli ka köstreid ja koolmeistreid, lisaks dr Leesment, insener Amberg ning notar Linnamägi. Baptiste esindas nimekirjas jutlustaja Podin. Erilist rõõmu tunti toona rootslaste toetusest, sest Kristliku Rahvaerakonna ridadesse kuulus Rootsi rahvusminister Hans Pöhl. Vennastekogudusest olid erakonna kandidaatide nimekirjas vanemad ja jutlustajad Dunkel, Veimer ja Timm.

Jüri koguduse õpetaja Johann Keerig valiti Kristliku Rahvaerakonna nimekirja esitajaks. 6. märtsil vabariigi valimiskomisjoni jõudnud dokumentides puudus vaid Laiuse õpetaja nõusolek, sest Kõpp keeldus erakonna valimistel esinumbriina kandideerimast. Ta põhjendas seda endapoolse huvi

puudumise ja vähese võimekusega üldpoliitilise võitluse osas, ja sellega, et kristlus võiks jääda vaid väliseks sildiks ja mitte kogu tegevuse ja taktika määrajaks. Siiski andis ta pärast teiste kandidaatide tungivat pealekäimist järele ja saatis valimiskomisjonile viimasel võimalikul hetkel telegrammiga oma nõusoleku kandideerimiseks. Nii läks erakond Asutava Kogu valimistele 60 kandidaadiga ja erakonna esinumbriks oli Laiuse õpetaja prof. J. Kõpp.

Kristliku Rahvaerakonna põhjuskirjas seisis, et „Kristlik Rahvaerakond asub demokratilisel rahvuselisel alusel ja nõuab, et Eesti riigi ja kodu ülesehitamisel ristiusu põhjusemõte ja kultuur kandjaks jõuks peavad olema.“ Ajakirjanduses sai kristlaste erakond kiiresti külge hüüdnime „taevaliit“, mis sobis kõlalt hästi Konstantin Pätsi juhitud Maaliiduga.

Rahvaerakonnas tunneta ti kristliku partei loomisest otsest ohtu eelseisvatel valimistel. Kristliku Rahvaerakonna seisukohad ja programm Rahvaerakonna omadest väga ei erinenud, mis tähendas ka sama valijaskonda. Rahvaerakond otsustas kristlastele vähemalt Postimehe veergudel tugeva löögi anda. Mitmetest endistest aatekaaslastest said üleöö vaenlased ja ajalehe veergudel võttis maad Jaan Tõnissoni ja Johan Kõpu diskussioon. Tõnissoni meelest oli kõige suuremaks ohuks Kristliku Rahvaerakonna juures kirikuõpetajate kavatsus oma ametiautoriteeti koguduse

liikmete peal ära kasutada. Kristlik Rahvaerakond, mille ridades olid veel hiljutised Tõnissoni sõbrad ja eestvõitlejad, reageeris nõrдинult Postimehe rünnakutele, kuid Asutava Kogu pidulikul avamisel 23. aprillil 1919. aastal suutsid erakondade liidrid taas leppida ning kuu aega kestnud äge tüli oli lõpuks läbi.

Leppimine võis olla tingitud ka sellest, et Asutava Kogu vali-

mised kulgesid Rahvaerakonnale üliedukalt. Tõnissoni partei võis Asutavasse Kogusse saata 25 saadikut, kui Kristlik Rahvaerakond pidi leppima vaid viie kristliku poliitikuga ja Maaliit häbiväärselt väheste, vaid 8 esindajaga. Tänu valimistel kogutud rohkem kui 20000 häälele pääsesid Asutavasse Kogusse Kristliku Rahvaerakonda esindama Johan Kõpp, Jaan Latik, Nikolai Kann, Anton Laar ja

Hans Pöhl. Paar kuud hiljem loobusid oma kohtadest Johan Kõpp ja Anton Laar, nende asemele asusid Hans Leesment ja Aleksander Kapp.

Esialgsest tagasihoidlikust tulemusest hoolimata eksisteeris Kristlik Rahvaerakond tervelt 12 aastat ja oli esindatud Asuvas Kogus ja I-IV Riigikogus.

Ursula Haava

Juudakristlusest

Nimetus tuleb Juuda nimest, seega eesti keeles võib kõneleda juudalasest. Juudakristlased on juudalastest Messia tunnistajad. Peamine juudakristluse allikas on Eusebiose 4. sajandil kirjutatud "Kiriku ajalugu". Üksikuid viiteid leidub ka teistel tollastel kirjanel, näiteks Eirenaiose ja Epifaniuse tekstid on lisatud käesoleva ülevaate järele. Tänapäeval leidub üksikuid vihjeid peamiselt kirikuloolaste teostes, eestlastest näiteks H. Põllul.

Juudakristlus (JK) oli Jeruusalemmas tekkinud (u 150-liikmeline) algkristluse rühmitus, mis oli irdvormiks nii hellenistliku kristluse kui juudaluse suhtes. Väljaspool pealinna, hinnanguliselt, u 500 liiget. Nad ei soovinud juudalusest eralduda, vaid juudalust kristlusele võita. Algekogudus hoidis alal ümberlõikust (Ap 16:3), templiteenistust (Ap 22:17), nasiirivan-

net (Ap 21:23-24), käsu- ja kultusseadusi (Ap 2:46, 3:1, 5:12, 10:14, 21:20-24) ilma pagana-kristlasi selleks kohustamata. Nad rändasid koos mittejuudalastega. Esmalt katkes ühendus juudalastega linnades, sest juudalased soovisid eraldumist. Kividega surmati Stefan(us), jälitati messialasi, takistati Pauluse kõnesid sünagogogides (Ap 18, 19). Juudalased näitavad end selliselt, et Jeesus pidi nutma nende pärast (Lk 19:41). Paulus omaltpoolt vastandub hellenismikristluses (HK) alanud antisemitismile nõudega juudalasi mitte põlata. Arutlus on Kirjas roomlastele (Rm 9-11). Antijudaistlikku Barnabase kirja ei võetud kaanonisse (1. Klemensi kiri, suunatud paganakristlastele, lähtub vanatestamentlikest tekstidest).

Juudakristlased ebjonid ja natsoreenid ei läinud kaasa areneva ristiusu ja hellenismi sünteesiga, mis

oli omane hellenistlikule kristlusele. Hellenismikristlaste seadusejärgimine Antiookias ja judaistide puhul Jeruusalemmas (Ap 15:1, 5) viis apostlitekoguni. Kogu tunnustas hellenismikristlaste seadusevabadust ja juudakristlaste suhet seadusesse ei puudutatud (Ap 15, Gl 2). Enne ja pärast seda toimus juudakristlaste rangema haru, ka judaistideks kutsutute, võitlus Pauluse seadusevaba evangeeliumi vastu.

Mõiste JK tähenduses on kaks kujunemisastet (eraldumine juudalusest ja lahknemine omavahel): 1) algkristluse tähistus Palestiinas, st juuda päritolu kristlased, kelle koguduslik keskus asus Jeruusalemmas (vastand HK-le). Juudakristlikud kogudused jäid pärast apostlite kirikukogu (48/49 pKr) ebamäärasusse. Nad ei sobinud kokku HK-ga ning tõrjuti eemale ka Jeesust Messiana eitavate õi-

geusklike juudalaste poolt. Juudakristlaste esindajatenä mainitakse Apostlite tegude raamatus Peetrust ja Jakoo bust. Nad järgisid Moosese seadusi ning olid veendunud, et oodatud Messias on juba saabunud. Konflikt tekkis juba apostlite vahel, kui Paulus nõudis käsuseaduse alustelt eemaldunud hellenismimisjoni tunnustamist; see viis lõpuks põhimõttelisele jagunemisele. Peetrus ja Jakoo bus lähenesid karmimale käsumeelsele suunale, mis lõpuks alustas ümberlõikamisega “vastumisjoni” (Gl 2) Pauluse piirkonnas. 2) JK tähistab ka mitmesuguseid Jeruusalemma kogudusest lähtuvaid sektantlikke suundi, mis tekkisid pärast 66. aastal toimunud juudakristlaste väljarännet (sõjapõgenikud) Ida-Jordaaniasse. Nende keskuseks sai Pella linn. Selle väljarändega lõpebki “algkoguduse” ajalugu. Pärimuse järgi tapsid õigeusklikud juudalased ülempreester Hannas II käsul juudakristlaste juhi Jakoo buse (Jeesuse vend, Jeruusalemma esimene piiskop). Tema järeltulijaks sai Jeesuse nõbu Simeon bar Klopas, kes keiser Hadrianuse ajal märtrina suri. Ka teised Jeesuse sugulased olid juudakristlikes kogudustes juhtideks kuni 4. põlvkonnani. Keiser Domitianuse ajal (81-96) võeti kinni kaks Jeesuse venna Juuda lapselast, kuid peale ülekuulamist lasti nad kui käsitöölisest talupojad uuesti vabaks. Ülekuulamisel nad ei eita oma sugulust. Neid ei surmatud, vaid vabastati, sest käte kontroll näitas tööliste lihtseisust. Eusebios kirjutab “Kiriku ajaloos”

veel, et Jeesuse sugulased juhtisid kogudust kuni keiser Traianuse valitsusajani (98-117).

Kui Jeruusalemm aastal 70 hävitati, kaotasid juudakristlased oma keskuse, JK jäi püsima peamiselt Jordani-tagusel alal. Aastal 219 loendati Rooma riigis 140 000 juudakristlast, kes pidasid kinni käsuõpetusest ja Pauluse autoriteeti ei tunnistanud. Peale Juuda sõda kaotas JK üha enam kontakti HK-ga ning sektistus oma vormidesse tardudes järjest kiiremini. Rooma võimud keelasid pärast sõja lõppu Jeruusalemma tuleku nii juudalastel kui ka juudakristlastel (Jeruusalemm nimetati ümber Colonia Aelia Capitolinaks). Alates 2. sajandi II poolest (kirikuise Eirenaiose järgi) peeti juudakristlust kirikus üldiselt juba hereetiliseks liikumiseks. Juudakristlased pidasid vastu keskaja alguseni ja pidid Süürias ning Palestiinas moslemite tõttu usku vahetama.

Pärastapostliku ajastu juudakristlased võib jaotada 3 suunda: ranged judaistid – seadus kõigile, Paulus oli taganeja, Jeesuse üleloomulikku sündi eitati (Jeesus oli Maarja loomulik poeg, kes sai Jumala ilmutuse ja ristimisega Jordanis päästjaks ning tulevaseks Messiaks); mõõdukad juudakristlased – tunnistasid Apostlite dekreeti (Ap 15) ja elkesaid (Süürias asu vad ebjonlikud gnostikud). Mõned kirikuloolased samastavad ebjonlasi judaistidega ja natsoreenne mõõdukate juudakristlastega

(H. Põld, Kirikulugu 1, lk 124). Juudakristluse ja markioniidide arengut eri suundadesse võib pidada algkristluse tähelepanuväärseks usulahknemiseks (144. a).

Ebjonid

Üht sektistunud juudakristlaste suunda nimetati ebjoniteks (hbr ebjonim - vaesed, mis algselt oli Jeruusalemma kristlaste aunimetust, nt Rm 15:26; Gl 2:10) või ka natsoreenideks (erinesid vaid sellega, et tunnistasid neitsistsündi). Juudakristlased segunesid eseenide vennaskonnaga Palestiinas ja moodustasid selle alusel uue vaesusvabaduse liikumise.

Ebjonite kohta on säilinud väga vähe andmeid. Teada on vaid, et nad pidasid kinni Moosese käsu kehtivusest ja eitasid pauliinlikku käsutõlgendust. Nende kristoloogia oli adoptsianistlik = Jeesus sai Messiaks ristimisel, ta polnud olemuselt Jumal, vaid üksnes inimene. Ebjonid olid reeglina neitsistsünni vastu, nad eitasid ka Kristuse maailma loomiseelust (preeksistentsi), samuti polnud Logos-tiitel neile omane. Päästet seostati Kristuse messiaanliku taastulekuga, millele järgneb rahuriik (ld millennium tähendas 1000-aastast ajalõiku; kr hiliatia). A. von Harnacki järgi algas aastal 180 pKr seni rahumeelselt koos olnud kristoloogiate esindajate vahel võitlus, mis 3. saj lõpuks tipnes Logose kristoloogide võiduga, konkureerivad kristoloogiad (adoptsianism ja modalism) tõrjuti kõrvale.

Gnostiline juudakristlus

JK seas võib üldjoontes eristada kahte suunda: 1) käsumeelne (nomistlik) juudakristlus, mille leebem suund tegi käsuõpetuse kohustuslikuks vaid iseendale, rangem suund aga nõudis seda ka paganakristlastelt. Käsumeelne suund hääbus hiljemalt 4. sajandil; 2) sünkretistlik-gnostitsistlik suund, mis piirdus kultuseeaduse raames peamiselt toiduseaduste järgimisega, praktiseerides usulist taimetoitumist, oldi aga ohvri ja templi vastu.

Klassikaliseks sünkretistlikuks sektiks oli elkesaide liikumine (nime saanud rajaja Elchasai või Elxai järgi, mis tõlkes aramea keelest tähendab “varjatud (jumala)vägi”). Ida-Jordania aladel esile kerkinud Elchasai pani oma 101. a saadud “pohvetlikud ilmutused” kirja aastal 116 pKr (säilinud vaid tükid). Ta sidus omavahel juudalikud tavad (ümberlõikamine, sabbat, rituaalkäsud), “ristimise” ja astroloogilised elemendid. Tulemuseks oli sünkretistlik liikumine, mille olid iseäralikud kultuslikud toimingud, nagu rituaalsed kümblused, range paast, õhtusöömaaeg leiva ja soolaga, reinkarnatsiooni õpetus, oma pühakiri, maagilised toimingud ristimisrituaalis. Elkesaide kristoloogia oli hereetiline: Kristus, “suure kuninga” poeg, on üha uuesti lihaks saanud, algul Aadama, viimaks Kristuse kujul. Lunastustöös oli talle abiks “õde” Ruach (Püha Vaim). Umbes 400.

aasta paiku leidis elkesaisid veel Surnumere ääres – nn päikese-poole-palvetajad.

Juudakristlased kasutasid nn heebrealaste evangeeliumi (oletatavasti sarnane Matteuse evangeeliumile, tekkis 130. aasta paiku Palestiinas, kasutati ka Egiptuses). Oluline kirjanduslik teos on nn Pseudoklementiinid, Rooma Clemensile omistatud apokrüüfilised jutlused, mille autor pärineb tõenäoliselt elkesaide seast ja mis on koostatud ilmselt 3. sajandi algul. Tegu on vanima säilinud (juuda)kristliku romaaniga, millesse on autor liitnud 2. sajandist pärit apokrüüfilised “Peetruse jutlused” (kerygmata Petru), mis käsitlevad nn käsuõpetuslikku kristlust kaitsva Peetruse ja nõid Siimoni vahelist võitlust. Tegu on teoloogiliselt sümbolistliku JK kirjandusteosega, milles on gnostikluse tunnuseid.

Kokkuvõte

Alates Bar Kohba juhitud ülestõusust (132-135) sulgus juudalus (tõenäoliselt ka osa juudakristlusest) kitsalt rahvusluse, vastupidiselt markionistlikule algkirikule. Alates 2. saj lõpust on sulgumine tähendatav Talmudis. Juudalasi misjoniseerivas kirjanduses on see suund jälgitav 2/3. saj Justinuse “Dialoogis Trüfoniga” ja Tertullianuse teoses Adversus Judaeo, ka 6. saj Cassiodori “Psalmide kommentaaris”. Juudakristlaste ajalooline tähtsus krist-

luse teoloogilisele arengule pole suur, killustudes hääbus JK umbes 4. sajandi keskpaigaks. Ida-Süürias segunesid juudakristlased Mesopotaamia ristimisestega, gnostiliste mandalastega (Ernst Dammani “Usundiloo alused”, lk 105). JK on suubunud ka manilusse ja hiljem avaldanud olulist mõju islamile, kus teatud vanad vaated uues vormis taas esile kerkisid, näiteks mõte tõelisest prohvetist ja rööpsused Moosese ning Jeesuse vahel. Seega on juudakristlus, õigemini selle mõned mõttesuunad, jäänud religioonilooliselt siiski aktiivseks.

Tekstilõigud juudakristlusest

Ebjonite usk Eirenaiose Adversus haeresis 1,26,2 järgi: Nn ebjonid olid ühel nõul (erinevalt Kerinthi gnostikutest) selles, et maailm olevat Jumala loodud; Issanda (Kristuse) suhtes on nad aga sarnasel arvamusel nagu Kerinth ja Karpokrates (ühe gnostilise sekti rajaja). Nad kasutavad üksnes Matteuse evangeeliumi ning viskavad kõrvale apostel Pauluse, keda nad kirjeldavad kui Käsust äralangenut. Vana Testamendi prohvetikirjade osas toetuvad nad äärmiselt veidrale seletusele; ka lasevad nad end ümber lõigata, hoiavad kinni tavadest, nagu Kääsk neid ette kirjutab, ning tarduvad juudalaste eluviisis; nagu nad ka Jeruusalemale austust avaldavad, otsekui oleks see Jumala eluase.

Ebjonite “Heebrealaste evangee-

lium” Epifaniuse järgi:

Kui rahvas oli ristitud, tuli ka Jeesus sinna ning laskis end Johannesel ristida. Kui ta veest üles tõusis, avanes taevast ja nägi Püha Vaimu tuvi kujul, kes alla tuli ning temasse sisenes. Ning hääldas taevast ütles: “Täna olen ma sind tunnistanud (sigitanud)” (vrd Lk 3:22, Codex D järgi). Ning otsekohe kiirgas see paik võimsast valgusest. Ütleb Johannes talle, kui seda kõike näeb: Kes sa oled, Issand? Ja taas kõlas hääldus taevast: See on mu

armas poeg, kellest mul on hea meel! Siis langes Johannes tema ette maha ja ütles: Ma palun sind, Issand, risti mind! Aga tema tõrjus teda tagasi ja vastas: Las olla, sest nii on sünnis, et kõik täide läheks! (On küsitav, kas selles Jeesuse ristimisjutustuses on tegu adoptianistliku või gnostilise kristoloogiaga. L.V. märkus.) /.../ Nad ütlevad, et tema (Kristus) polevat Isast sigitatud, vaid loodud kui üks peainglitest; ta valitsevat aga inglite üle ning Kõigevägevama loodu

üle, ning nagu nende juures evangeliumina tähistatud kirjas väitena sisaldub, olevat ta tulnud ja õpetanud: Ma olen tulnud ohvrit tühistama; ja kui te ei lõpeta ohverdamist, ei lähe ka Jumala viha teist eemale!

(PS. Templivaenulikkus ja ohvri põhimõtteline eitamine on pärast 70. aasta templipurustamist hilisema juudakristluse tunnuseks.)

Leho Vaher

Valgus Uues Testamendis

Ja nii on meil midagi kindlamat prohvetisõnast ja te teete hästi, kui panete tähele seda nagu lampi, mis paistab hämaras paigas, kuni päev hakkab hahetama ning koidutäht tõuseb teie südameis. (2Pt 1:19)

Valgus on särav, hiilgav, pimestav ning kirgas. See on alati nähtav ja paistab kohe silma. Valgus tungib läbi pimeduse ja pimedus taganeb selle ees.

Jumal on valgus ja Tema ei ole pimedust (Jh 1:5b). Ta saatis oma Poja Jeesuse Kristuse maailma tõelise valgusena. Matteuse evangeliumist loeme, kuidas hommikumaatähetargad nägid Kristuse sündides taevast tähte tõusmas.

“Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõe” (Jh 1:14). “Sest see, kes ütles: “Pimedusest paistku

valgus!” on Jumal, kes on hakanud särama meie südames, et tekiks tunnetuse valgus Jeesuse Kristuse isikus olevast Jumala kirkusest” (2Kr 4:6). Jeesus Kristus on maailma valgus.

Uues Testamendis on mitu tähendamissõna lambist. Põlevat lampi ei panda vaka alla, vaid lambijalale, et kõik näeksid selle valgust. Siin on mõeldud jumalasõna, mis on valguseks kõigile inimestele. Lamp sümboliseerib ka vaimuvalgust. Inimese valmisolekule Jumala jaoks osutab tähendamissõna kümnest neitsist. Luuka 11:34-35 on öeldud: “Su silm on ihu lamp. Kui sinu silm on selge, siis on ka kogu su ihu valgust täis, kui ta on aga haige, siis on ka su ihus pimedus. Hooolitse siis, et valgus, mis on sinu sees, ei oleks pimedus!”

Jumala Vaimu valgus avaldub kirkuses. Jumala ja Tema Poja

Jeesuse Kristuse kirkusest on räägitud paljudes Uue Testamendi kirjakohtades. Jeesus Kristus on meid kutsunud pimedusest oma imelisse valgusesse. Kristuse koguduse liikmetena saame evangeliumi kaudu osa Tema kirkusest. Jumala Vaim hingab meie peal. Kui me käime valguses, on meil osadus omavahel ja Jeesuse Kristuse veri puhastab meid kõikidest pattudest.

Matteuse evangeliumi 17. peatükis loeme Jeesuse kirgastamisest Issanda Muutmise mäel, kus Ta oli koos oma jüngrite Peetruse, Jaakobuse ja Johannesega. Apostlite silme ees muudeti Kristus, Ta pale säras otsekui päike ja Ta rõivad said valgeks kui lumi.

Rooma kirjas on juttu elust Vaimus ja tulevases kirkusest. Seal öeldakse, et nüüdse ajastu kannatused ei vääri isegi mainimist tulevase kirkuse kõrval. Elu Vai-

mu seadus Kristuses Jeesuses on meid vabastanud patu ja surma seadusest. Mekõik oleme allutatud kaduvusele, ometi lootusega, “et ka loodu ise vabastatakse kord kaduvuse orjusest Jumala laste kirkuse vabadusse” (Rm 8). Need, keda Jumal on ette määranud, on Takakutsunud, õigeks tunnistanud ja kirkastanud.

Kirkuses väljendub Jumala armastus. Kristuse kannatustele järgneb kirkus ja kirkuse läbi on Ta ka surnuist üles äratatud. “Aga meid kõiki, kes me katmata palgega vaatleme Issanda kirkust peegeldumas, muudetakse samasuguseks kujuks kirkusest kirkusesse. Seda teeb Issand, kes on Vaim” (2Kr 3:18).

Jumal särab meie südames oma valgusega Jeesuse Kristuse isikus olevast Jumala kirkusest. Patt on meid ilma jätnud Jumala kirkusest ja alles Kristuse läbi saame sellest taas osa.

Jumala Vaim on vastandatud maailma vaimule, valgus pimedusele, kaduvus igavikule. Pimeduse vürst on saatan ja pimeduse varjus sooritatakse enamik kuritegudest.

Me peame olema valvsad valeprohvetite suhtes, sest saatan ise moondab end valguseingliks, tema teenrid aga moondavad endid õiguse teenriteks. Kuigi valgus on tulnud maailma, armastavad inimesed pimedust enam kui valgust, sest nende teod on kurjad. Kes teeb halba, vihkab valgust, aga valguse juurde tulevad kõik, kelle teod ei häbene päeva valgust, sest need on tehtud Jumalas (Jh

3:21). Johannese 12:35-36a ütleb Jeesus: “Valgus on veel pisut aega teie seas. Käige, kuni teil valgus on, et teid ei tabaks pimedus. Kes käib pimeduses, ei tea, kuhu ta läheb. Uskuge valgusesse, kuni teil valgus on, et te sünniksite valguse lasteks.”

Esimene märter Stefanos, enne seda, kui ta kividega surnuks visati, vaatas Pühas Vaimus taevasse, nägi Jumala kirkust ja Jeesust Jumala paremal käel. Taevalikku valgust nägi ka Saulus teel Damaskusesse, kui ta kuulis Jeesust enesega rääkivat. See valgus oli nii võimas, et Saulus kaotas nägemise, mis taastus alles siis, kui Kristuse jünger Hananias pani oma käed ta peale, et ta saaks täis Püha Vaimu.

Issanda kirkust ilmutavad ka inglid. Apostlite tegude 10:30 on inglaid nimetatud “meesteks säravais rõivais”. Inglise näod on nagu välg, nende riided säravvalged ning neid ümbritseb ere valgus. Inimesi, kes neid näevad, täidab kartus.

Jumala valgus tuleb taevastest kõrgustest nagu päikesetõus ja paistab maailma kurjusest pimestatud inimeste peale. Johannese 12:46 ütleb Jeesus: “Mina olen tulnud valguseks maailma, et ükski, kes usub minusse, ei jääks pimedusse.” Ja see olgu meile innustuseks ja julgustuseks.

Jeesus kirkastab oma Taevast Isa maa peal, täites ülesande, mille Isa Talle oli andnud, lunastades inimkonna. Nõnda peame ka meie täitma Tema poolt meile jäetud ülesande – kuulutada Valguse riiki. Jeesus on töötanud,

et mida iganes me palume Tema nimel, seda Ta teeb, et Isa saaks kirkastatud Pojas. Ja me teame, et kui me Teda palume end usuteel juhatada, siis teeb Ta seda suurima heameelega. Ta palub Isa, et meid koos Temaga austatakse kirkusega, mis Tal oli enne maailma rajamist Isa juures. Ta on meile andnud osa Isalt saadud kirkusest, et me oleksime Temaga üks, nagu Tema on üks Isaga.

Johannese Ilmutusraamat avab meie ees nägemuse uuest Jeruusalemmast. On öeldud, et Jumala kirkus ja valgus on kaunim kui kalleimal kalliskivil. See on nagu jaspis, mis hiilgab mägikristallina. Seal pole enam ööd, pole vaja ei lampi ega päikesevalgust, sest Issand ise valgustab oma rahvast. Me peame elama Jumala väärikselt, et pääseda Tema kuningriiki ja igavesse kirkusesse.

Aga ajastute Kuningale, surematule, nähtamatule, ainsale Jumalale olgu au ja kirkus igavestest ajast igavesti! Aamen. (1Tm 1:17)

Maara Vint

Jõulud on rahupühad. Me kuuleme kirikutes sõnumit meile antud lapsest, kelle õlgadel on valitsus ja kelle nimeks on Rahuvürst. Võime lugeda muinasjutuna tunduvaid jutustusi maailmasõja päevilt, kui tapatööst väsinud sõdurid Flandria vaenuväljadel ulatasid üle traattõkete üksteisele käe ja pidasid sel ööl rahu. Me näeme oma silmaga, et põhjamaine loodus on jäänud rahusse.

Me oleme kuulnud Jeesuse sõnu, mis kiidavad õndsaks rahutegijad, kuid ka Tema ütlust jüngerite läkitamisel, et Ta pole tulnud rahu tooma, vaid mõõka ja lahkemeelt. Oma kaaslastele, kes Tema läkitatud teekonnal olid pidanud kogema ka vaenu, andis Ta töötuse pärast nende viimast õhtusöömaaga, et oma rahu Ta jätab neile.

Kas oli aga sel ajal ka teisi rahutegijaid maailmas? Ajaloolased on pärast Edward Gibboni (1737-1794) raamatut „Rooma impeeriumi allakäik ja langus“ (kirjutatud 1776-1788) rääkinud Rooma rahust – Pax Romana.

Mis aega too rahuaeg paigutatakse? Gibbon loeb selle algust Augustuse võimuajast, mis kogu impeeriumi üle algas pärast Aktioni lahingut, kus ta veel Octavianusena purustas Antoniuse ja Kleopatra laevastiku (31 eKr), ja lõppu Marcus Aureliuse surmast 180 pKr.

Milles too rahu aeg seises? Augustus võitis enda poole Rooma tähtsamad patriitsid ja kuigi Hispaanias veel kodusõda jätkus, saabus suuremale osale impeeriumist pärast kahesaja-aastast kodusõdade perioodi rahu. Ka välisvallutused üle piiride ei olnud sellel ajal võrreldavad varasematega, välja arvatud Claudiusse retk Britanniasse ja Traianuse sõjad Partia vastu. Augustus oli jaganud ka provintsid Senati või siis enda alluvuses olevaks. Senatile jäid riigi siseproovintsid, kus ei asunud suuri sõjajõude, mida keegi oleks võinud kodusõja alustuseks kasutada. Kuigi mässe provintsidest suruti ikka maha ja väiksemaid võitlusi toimus piiridel, oli pea viie miljoni ruutkilomeetri suurusel alal rahu. Sõjakas Rooma rahvas, kes seni oli pidanud rahuks olukorda, mis järgneb vaenlase allaheitmisele, õppis rahuks pidama ka võitluse puudumist. Sel ajal ehitati teid, levis ladina keel ja Rooma haldus, kaubandus edenes, ametimehed hoidsid korda, karistasid kurjategijaid ja mõistsid õigust. Oli küll ka kriitilisi aegu, nagu aastal 69 pKr, kui võimul oli neli keisrit korraga, kuid ka need kriisid lahenesid. Väikseid sõdu peeti ju rahu huvides, sest alistatud rahvastele sai osaks „õnn“ elada Rooma impeeriumis. Maailm ei saanud ju jääda korra ja valitsuseta. Uuesti algasid kodusõjad kolmandal sajandil.

Ajaloolased nimetavad seda aega Rooma rahuks, kuid kas tolle aja valitsejad end ka ise rahutegijateks pidasid? Augustus oli veel Octavianusena, pärast seda kui Senat oli jumalikustanud tapetud Caesari (Divius Iulius), lasknud end nimetada ka Divi filius, seega „jumala pojaks“. Ta lasi oma pika valitsusaja jooksul kolm korda sulgeda Januse templi ukseid, enim kordi Rooma valitsejate seas. Rooma pärimuse järgi olid need ukseid avatud sõja ajal ja suletud siis, kui Rooma oli rahus. Templi ehitas teine kuningas, Numa Pompilius, kuid kuningate aeg on pigem legendaarne kui dokumenteeritud. Väidetavalt oli ta teinud seda võitlushimuliste ja ka ebauslike roomlaste rahustamiseks ja pärimusele toetudes hoidnud ukseid kinni. Karl Marx olevat just sellest loost ajendatuna öelnud, et religioon on oopium rahvale. Numa järglane Tullus Hostilius lasi sõtta minnes väravad avada ja avatuks need jäid kuni esimese Puunia sõja lõpuni, seega neljasajaks aastaks. Kinni olid ukseid vähem kui kümme aastat ja uuesti sulges need Augustus kakssada aastat hiljem. Esimest korda sulges ta need aastal 29 eKr, kui Antonius oli võidetud. Teist korda aastal 25 eKr ja kolmanda korra aeg on teadmata, pakutud on aastaid 13 eKr kuni 1 eKr. Pärast aastat 13 eKr, kui mässavad provintsid olid rahustatud, ehitati

rahutempel ja -altar, Ara Pacis (valmis 9 eKr), ja rahu kuulutati religioossetel mängudel ning pidustustel 17 eKr. Vermiti münte, mille tagaküljel (reversil) kujutati õlipuuoksa, küllusesarve ja valitsuskepi rahujumalat Pax. Järgmised valitsejad sulgesid korduvalt suure pidulikkuse ja pasunahelide saatel Januse templi uksi ja löid rahujumala pildiga münte. Järelikult pidasid tollased keisrid end rahutegijateks.

Kuid nad ei suutnud anda rahu inimese hinge, kes oma Loojat otsib. Nemad võisid anda vaid seda rahu, mis lubab töölisel oma kä-

tetööd või kaupmehel turul saadut pärast maksude tasumist enda omaks pidada ja oma pere toitmiseks kasutada. Tolle aja keisrid alustasid kristlaste tagakiusamist, osutudes ristiusu levitajateks, valades märtrite verd, mis kirikuisa Tertullianuse sõnul on Kiriku seeme.

Nii nagu Jeesuse sünniloos on kuninglikud sümbolid, täht taevas ja kingid Hommikumaa tarkadelt koos lauda ja sõimega ning Jeesuse surma korral on matuste korraldajateks kuninga vääriliselt Suurkohtu liikmed ja haua (au)valveks

Rooma sõdurid ühendatud ristisurmaga, on ka rahu andjaid samal ajal kaks. Üks tollase maailma suurimas linnas Roomas ja teine ühe Jeruusalemma maja ülemises toas. Jeesus ütleb veel, et ta ei anna mitte nii, nagu maailm annab. Mõistmaks seda palugem, et meie süda ei ehmuks ega muutuks araks. Soovigem rahulikku meelt pühadeajaks ja kõigiks päevadeks.

Vootele Hansen

Usuelu võimalused ja vajadused tänapäeva Eestis

Millised on usuelu vajadused ja võimalused tänapäeva Eestis? Sellele küsimusele on ilmselt niipalju vastuseid, kui on vastajaid. Siiski ma arvan, et kõik võivad nõustuda, kui öelda, et suures plaanis on Eestis usuelule riigi poolt tagatud kõik võimalused õilmitsemiseks. Peab ju mõnma, et riiklikke piiranguid usuelule praktiliselt ei ole, kui välja arvata üldarusaadav nõue, et kehtivate seadustega ei tohi minna vastuollu.

Seadusloome sõltub aga valitsevatest arusaamadest ning nii nagu on võimalik muuta arusaamu, on võimalik muuta ka seadusi nõnda, et need vastaksid tänastele arusaamadele õiglusest ja õigusest. Seda on mõnevõrra kummaline ehk märkida religiooniga seendu-

valt, sest on ju religioon midagi sellist, mis osutab meie argitõelise taustal asuvale tegelikkusele, mis ei sõltu ajalistest asjaoludest ja tõekspidamisest. Kuid siiski – on ju öeldud, et kuigi usklikud inimesed ei ole sellest maailmast, elavad nad selles maailmas, mida valitsevad selle maailma seadused.

Nagu öeldud, võib usuelu käsitleda väga mitmest vaatenurgast. Riigi poolt vaadatuna on usuelule tagatud kõik vajalikud võimalused ning siiani on kõik kulgenud suhteliselt rahumeelselt.

Riiklik poliitika järgib rahva tahet. See määrab teatud trendid, teatud suundumused. Muuhulgas selle, mida peetakse oluliseks ja mida

mitte – pühakodade ja pühapaikade kaitse vajadust mõistetakse, religiooniõpetuse vajadust mitte.

Kas ja kuidas mõjutab usuelu sekulaarse Eesti ühiskonda ja ühiskonnaelu laiemalt? Võib öelda, et kuigi valdav osa Eesti elanikkonnast on „usklikud”, uskudes Jumalasse või elu juhtivasse jõudu või väkke, ei ole elanikkonna enamik end usuliselt määratlenud ning inimesi, kes loevad end mõne kiriku, koguduse või muu usuühenduse liikmeks, on alla viiendiku.

Mis on siis usuelu esmased vajadused tänases Eestis? Kindlasti on esmane vajadus võimalus elada oma usku kooskõlas oma vajadustega, tõekspidamisega ja tavade, ilma et välised jõud ja

võimud sellesse sekkuksid. Nagu mainitud, sellega näib Eestis kõik hästi olevat erinevalt paljudest teistest maailma riikidest, kus inimestel ei ole võimalik elada oma usku tõeks, ilma et nad peaksid kartma otsest vaimset või füüsilist vägivalda. Õnneks midagi sellist Eestis aset ei leia ning põhivabaduste tagamist usuelu võiks ehk nimetada selleks „eesti nokiaks“, mille otsimisele innustas kunagi president Lennart Meri.

Eesti usuolu üks eripära on eri usundite ja konfessioonide vastastikune lugupidamine ja koostöövõime. Selles vallas võib tuua kolm väga erinevat, kuid küllalt iseloomulikku näidet – Eesti Kirikute Nõukogu, Eesti Islami Kogudus ja Usuliste ühenduste ümarlaud. Eesti Kirikute Nõukogu on koondanud enesesse väga mitmeid kristlikke usutunnistusi, kelle esindajate istumine sama laua taga ühiseid huvisid silmas pidades ei ole globaalses kontekstis sugugi tavapärane. Eesti Islami Kogudus ühendab nii siin elavaid sunniite kui šiite, mis samuti ei ole tavapärane nähtus maailmas. Ühised mured ja ühised huvid tõid mõned aastad tagasi kokku maa- ja taarausulised, krišnaiidid, budistid, bahaid, islamiusulised ja judaistid. Loomulikult leiab ka Eestis aset vastastikust kriitikat, hõõrumisi ja mittemõistmist, kuid n-ö suurel pildil on need vaid tagasihoidlikud kriimud. Ning see on midagi, mille üle võin ma valdkonnas töötava ametnikuna

üksnes rõõmu tunda.

Olles ametnikuna seotud tänase Eesti usueluga, on olnud hea meel täheldada, et kui mõnel usulisel ühendusel on olnud tõsine ja selles maailmas aktsepteeritav vajadus, siis on riigi institutsioonid leidnud nende vajadustega toimetulekuks või nende leevendamiseks ka võimalused. Siinkohal on põhjust pöörata pilk pühakodade riiklikule programmile ja ajalooliste looduslike pühapaikade riiklikule arengukavale. Tõsi, ühelt poolt võime nentida, et mõlemad – nii programm kui arengukava – kannatavad alarahastatuse all ning seatud eesmärkide saavutamine on seetõttu raskendatud või koguni võimatu. Siiski ei tule alati pöörata tähelepanu negatiivsele, kuigi see on vist eestlastele rahvuslikult omane, vaid pigem vaadata neid suundumusi, mida nii programm kui arengukava peegeldavad. Need mõlemad on sündinud usuliste ühenduste initsiatiivist, mõlema rakendamisel on olnud oluline roll usuliste ühenduste esindajatel, kel on antud valdkondades oskusi ja oskajaid.

Samalaadsete näidetena, kus usulised ühendused on suutnud seista oma vajaduste ja põhimõtete eest, muutes arusaamu ja seadust, võib tuua ka kaitseväge alternatiivteenistuse või võimaluse järgida verevaba meditsiini põhimõtteid Eesti meditsiinisüsteemis. Sellist vaikset, kuid samas tulemusrikast tegevust oma huvide eest seismisel on teinud Jehoova tunnistajad.

Nii võib öelda, et ideede elluvõimiseks on võimalusi olemasolevate ressursside piires ning need võimalused ei ole avatud üksnes mõnele religioonile või mõnele institutsioonile. Võimalusi on ja neid ka vajaduse korral kasutatakse.

Viimaste aastate kestel on palju kõneletud kodanikuühiskonnast ja selle arendamisest. Oma olemuselt on usulised ühendused osa kodanikuühiskonnast, osa nn kolmandast sektorist. Siiski tuleb tänases Eestis tõdeda, et – nii nagu osutavad ka mitmesugused küsitlused, uuringud ja loendused – suurem osa elanikkonnast on religioonist võõrdunud ning seetõttu on pärsitud ka religiooni ja usuliste ühenduste nägemine osana tervikühiskonnast. See tendents peegeldus ilmekalt Kodanikuühiskonna Sihtkapitali esmasel lähenemises usuliste ühendustele – usulisi ühendusi ei suudetud näha kodanikuühendustena ning seega ei nähtud neid ka abikõlbulikeana. Teisalt on olnud võimalik täheldada, et oma olemuselt religioossed ühendused, mis ei ole registrisse kantud usulise, vaid tavalise mittetulundusühendusena, on olnud tähelepanuväärselt edukad toetuste saamisel nii riiklikest kui Euroopa Liidu finantsallikatest. Näib, et neid on sekulaarsel enamusühiskonnal lihtsam mõista.

Teatud mõttes võib öelda, et Eesti usuolu seisab võimaluste teelahk-

mel. Juba mõnda aega on olnud kaalumisel uue usulisi ühendusi puudutavaseaduseväljatöötamine. Sellega seoses on põhimõtteline küsimus kirikutele, kogudustele ja teistele usulistele ühendustele: kas jätkata n-ö eriseaduse alusel tegutsevate usuliste ühendustena ning püüelda usulise ühenduse kui spetsiifilise juriidilise isiku staatuse poole või püüda olla harilik kodanikuühendus, tavaline mittetulundusühing ning osaleda sedakaudu selle maailma elus?

Siiski ei tule alahinnata ka olemasolevat korraldust, kus riigieelarvelisi vahendeid on usulistele ühendustele eraldatud mh Siseministeeriumi kaudu. Hoolimata ajutisest kriitikast, on see mudel toiminud suuremate probleemideta, sest vastavalt vajadustele on olemasolevaid ressursse püütud jaotada. Loomulikult on siin puudusi ning kõiki vajadusi ei saa täielikult rahuldada väga

maistel põhjustel, kuid eraldiste saajate ringi on püütud läbi aastate hoida võimalikult laiana. Mõnikord, mõeldes ametnikuks olemise ülesannete üle laiemalt, on mulle tundunud, et ametnik on nagu aednik, kes vastavalt aia omaniku või peremehe soovidele ja eesmärkidele seda kujundab nõnda, et valitseks kooskõla eri elementide vahel. Siinkohal on ka põhjust meenutada iidset konfutsianistlikku põhimõtet Hiinast, kus ametniku institutsioonil ja bürokraatial on tõenäoliselt pikim ajalugu: ametnik peab olema kasvatatud veendumuses, et õige välise käitumise taga peab asuma siirus ja inimlikkus.

Kui küsida aga ka tõsisemaid küsimusi riigi ja religiooni suhete, nende võimaluste ja vajaduste kohta, siis siin tuleb olukorrale vaadata tõsielu arvestavalt – Eesti on sekulaarne ühiskond, ühelgi religioonil

ega religiooni institutsioonil ei ole monopolset asendit usu-elus, religioon kui selline ei ole ühiskonnas prioriteetne. Kõik need asjaolud peegelduvad ka Eesti religioonipoliitikas, mille kohta võib kasutada sõna situatsioonipoliitika. Kas see on hea või halb, on juba teine küsimus. Ja ma julgen arvata, et see ei olegi nii halb, kui ehk tundub, sest üldist olukorda arvestades tagab see vajaliku paindlikkuse uutele olukordadele reageerimiseks.

Ning kui lõpetuseks püüda võtta eelöeldut kokku, siis kuigi esmapilgul võib näida, et kui pealkirjas on koos kaks sõna – vajadused ja võimalused –, võib eeldada, et nende kahe vahel ei valitse tasakaal, pean ma isiklikust kogemusest lähtuvalt tõdema, et tegelikult on need kaks tänase Eesti usuelu puudutavalt päris heas tasakaalus.

Ringo Ringvee

Õppimine hoiab vaimu virge!

Intervjuu juhatuse liikme Salme Rannuga

Sündinud oled Tallinnas ja ristitud juba ühekuuselt Harju-Jaani kirikus. Sügaval stagnaajal ei olnud laste ristimine küll erandlik, aga ka mitte tavapärane.

Ma sündisin 1951. aastal ja see oli veel Stalini-aeg. Keegi ei võinud

teada, kas homme hommikul omas kodus ärkab. Kust niisugusel ajal kindlustunnet otsida? Minu vanemad on maainimesed, mõlemad ristitud ja leeritatud, koolis usuõpetust õppinud. Neile ei olnud laste ristimine midagi sellist, mis tuleks tegemata jätta.

Meenuta palun oma lapsepõlve ja kooliaega – seoseid kirikuga.

Kodus oli Piibli juubeliväljaanne, illustreeritud Doré gravüüride ja maailmakuulsate maalide värviliste reprodega, seda lugesin ma keerulisest kirjapildist hoolimata

õige varakult. Ma olin üldse palju ninapidi raamatutes, sain mõnikord seepärast riieldagi, aga ma ei mäleta, et mind kunagi oleks Piiblist eemale peletatud. Jõuluõhtuti me kirikus ei käinud, jõululaule kuulsin kas vanematelt või välisraadiost, aga päriselt õppisin need ära alles aastaid hiljem. Koolis tol ajal Jumalast midagi head teada ei saanud, kuid ma ei mäleta ka ühtegi võitlevat ateisti oma õpetajate seas. Kasvavat pelgu kiriku ees küll. Ma isegi ei tea täpselt, kuidas see sigines, aga ju terake siit õpikust, teine sealt raamatust... Selleks ajaks, kui leeritamisikka jõudsin, oli kirikuskäimine ilmselt juba midagi sellist, millega üsna vähesed avalikult riskisid. Konfirmatsiooni pidid asendama noorte suvepäevad, nende kohta aga ütlesid mu vanemad „võsaleer” ja sellega see jäi. Kuid meenub üks suvine pühapäev, kui ema ütles, et nüüd läheme küll kirikusse, Toomingat kuulama. Olin siis 17-aastane ja Harju-Jaanis teenis sel päeval peapiiskop Alfred Tooming. Kirik oli päikseline ja soe, rahvast omajagu, mulle küll võõrad inimesed. Aga suursündmuse tunnet mäletan tänini.

Konfirmatsioonini oli pikk tee, õnnistuse said 1996. aastal. Kuidas jõudsid Kaarli kogudusse?

Olin 1991. aastast jumalateenistuste ülekannete toimetaja ETVs ja esimene ülekanne Kaarli kirikust oli 1994. aasta 24. veebruaril. Meie kirik oli ju aastaid peaegu et protokolliline koht

iseseisvuspäeva jumalateenistuste pidamiseks. Nii tekkisid esimesed kokkupuuted Kaarli kiriku ja koguduse rahvaga. Millalgi sai mul tavaks pühapäeviti kirikus käia. See oli otsimise ja äratundmise aeg, kus palju oleneb õhkkonnast. Kaarlis tajusin energiat ja rõõmsameelsust, avatust ja samas delikaatsust. Väga oluline oli siinne kaunis muusika. Läks siiski üle aasta, enne kui leerirühma otsustasin tulla. Edasi kulges kõik väga lihtsalt ja loomulikult. Pärast konfirmatsiooni kutsuti mind kohe osalema koguduse nõukogu töös ja sellest ajast on kestnud aktiivne suhe Kaarli kogudusega.

Sinu igapäevane töö on olnud üle 30 aasta seotud televisiooniga. Oled töötanud ETVs toimetajana, programmitalituse juhina, programmidirektori asetäitjana saatekava planeerimise alal, kuulunud ETV juhatusse, praegu oled Eesti Rahvusringhäälingu uuringukeskuse analüütik. Millised on Sinu igapäevase töö võlud ja valud?

Üks suurepärane asi on, kui saad olla millegi uue sünni juures. Saate tegijana olin ma kohal, kui eestikeelses televisioonis tekkis täiesti uus sisuline valdkond – religioon. Jumalateenistuste ülekanded, „Ajaliku ja ajatu“ mõtisklused, lõpuks „12. tund“ – neid tehes õppisin ja kogesin väga palju sellist, mis oli seni tundmatu mitte ainult mulle, vaid teleinimestele üldse. 90-ndatel, kui olin selle valdkonna toimetaja, kasvas religioonsaadete maht ETVs üsna jõudsalt,

jumalateenistuste ülekandeidki oli üsna palju. Praegu on aasta jooksul 8 ülekannet – jõulude ja ülestõusmispühade ajal, nelipühäl, hingedepäeval, esimesel advendil ja iseseisvuspäeval. Eelmise kümnendi teisel poolel oli peale nende regulaarselt kavas võidupüha jumalateenistus ja kaks rahvusvahelist ülekannet: ülestõusmispüha tervitus Roomast ja Põhjamaade jumalateenistus, mis kas Soomest, Rootsist, Norrast või Eestist kanti üle kõikidesse koostöös osalevatesse riikidesse. Lisaks veel mitmesuguste muude sündmustega seotud teenistused, millest kõige eredamalt on meesles tänujumalateenistus toomkirikus uue lauluraamatu avaldamise puhul ning mälestus- ja pühitsemisteenistus parvlaev „Estonia“ hukkumispaigal. Hästi tundeküllane ja südamluk oli näiteks kalmistupüha teenistus Kullamaal. „Ajalik ja ajatu“ oli tollal mõne minutiine pühapäevahommikune meditatsioon, „12. tund“ aga juba pikem usuteemadel arutlev vestlussaade. Ükskord arvutasin kokku, et kui 1996. a oli religioonsaadete esmaesitusi ETVs umbes 20 tundi, siis 1999. a juba 60 tundi, seda suuresti tänu Eesti Luterliku Tunni Teenistuse abile. Asi muutus üsna radikaalselt ETV kriisi ajal 10 aastat tagasi, kuid õnneks on religioonist kõnelevad saated ETV eetris alles, praegu on esmaesitusi aastas umbes 30 tundi. Nüüd teevad neid juba teised inimesed. Mina puutusin viimati kirikuülekandegaga kokku president Lennart Meri matusetalitu-

se režiistsenaariumi juures – jah, jällegi Kaarli kirikust! – kui olin presidendi ärasaatmistseremoonia teleülekande toimetaja.

Võlud ja valud? Telesaade üldse, otsesaade aga eriti on midagi, mis mõttes ja paberil sünnib ainult osaliselt. Saate tegemise ajal tuleb alati ootamatusi, nii häid kui halbu. Kas õnnestub vaatajat halbast üllatusest säästa ja häid talle täies ilus vahendada – see ongi vist selle töö üks kõige põnevamaid momente. Saate tegijale on suurim rõõm teha midagi, millega ta ise professionaalina rahule jääb.

Teleprogrammiga töötades tegelesin ma iga päev mineviku, oleviku ja tulevikuga. Eetris olnud programmi analüüsides ulatus mu tööpõld vähemalt aasta tagasi, uut programmi planeerides aasta ette. Tuli teada, mis toimetustel tööplaanides, milline on saadete sisu, tuli arvutada programmimahtusid ning paika panna hooaegade kalender ja kellaajad. See viimane võib tunduda kuiv ja tüütu – kuid küsige vaibakudujalt, kas lõime- ja koelõngade mustriks põimimine on tüütu ja igav töö? Mulle oli telehooaja saatekava tegemine looming, milles oli keeruka mosaiigi ladumise ilu ja mitme võimalusega loogikaülesande lahendamise põnevust. Ja ega saatekava tehta ju saatetegijate või planeerijate jaoks, seda tehakse vaatajatele olukorras, kus teised telekanalid püüavad teha veel paremat ja vaatajale sobivamat. ETV kava on tegelikult isegi keerulisem, sest avalikkuse ootused on nõudlikumad ja mitmekesisemad. Mõni-

kord tuleb kasutada ka ebataavalisi, kohati lausa väärana näivaid lahendusi. Selleks peab olema julgust ja eneseusaldust, aga ka teadmisi ja kogemust.

Mu praegune töö on jälgida teleauditooriumi ja analüüsida vaatajate käitumist. Töötan Emori telemöödikute andmetega ja ERR uuringukeskuse enda ankeetküsitlusel kogutud materjaliga. Selle töö võlud ja valud on juba tüüpilised igasugusele uurimistööle – kuidas küsida õigeid küsimusi ja kuidas mitte lasta ennast kaasa kiskuda esimestest vastustest. See on lõputu kahtlemine, kontrollimine, tõestamine ja veel kord tõestamine – ja mõnikord nentimine, et olemasoleva materjali põhjal polegi võimalik midagi tõestada.

Elukestev õpe? Kaitsesid teadusmagistrikraadi mõned kuud tagasi Tartu Ülikooli ajakirjandus- ja kommunikatsiooni instituudis, magistr töö käsitles telesaadete vaatajaskonna tüpologiseerimist vaatajahuvide, elulaadi ja väärtuste põhjal. Kas liigud edasi ka doktorikraadi suunas?

Õppimine on olnud üks mu lemmiktegevusi. Rääkimata kõigest uuest ja huvitavast, mis silmaringi avardab ja ilmaasju mõista aitab, hoiab see ka vaimu virge. Kuni on tegu loengute, seminaride ja väiksemate praktikumidega, pole töö kõrvalt õppimises midagi ülesaatmatut. Keerulisem lugu on suuremate uurimustega, mida teaduskraad eeldab. Ma astusin TÜ magistrantuuri 2004. aastal ja jõudsin väitekirja kaitsmiseni alles

nüüd. Oli reaalne oht, et ei jõuagi, sest teadusmagistrite õppekavad suleti tänavu septembrist. Õnneks sain oma leivatöö mõneks ajaks minimaalsele koormusele sättida. Aga 2010. a Eestimaa subtroopilisest suvest ei tea ma küll midagi.

Doktorantuur – praegu ütlen küll, et pigem ei. Mitte sellepärast, et enam õppida ei tahaks. Ma arvan, et doktorikraad pole usina õppimise auhind, vaid tunnistus sellest, et inimesel on uurimiskogemusi ja värskeid ideid, mida võib ja tuleb teadusesse panustada. See aga on võimalik ainult teadus- töises keskkonnas, ülikoolides ja instituutides. Hetkel ma endal sellist perspektiivi ei näe, eriti kui arvestada, et doktoriõpe kestab ju neli aastat. Panustamise aeg kipub vägisi napiks jääma.

Kas oled töötanud ka meediaõppejõuna? Kuidas tunned ennast õpetaja rollis?

Mu meelest tuleb õpetajaks eelkõige sündida ja seda ametit ka õppida. Enda kohta ei saa ma paraku kumbagi väita. Sestap tunnen end selles rollis võrdlemisi kohmakana. Mis ma teha saan, on kõigepealt iseennast harida ja siis püüda teistele edasi anda seda, mis mulle isikliku meediakogemuse põhjal tähtis tundub olevat. Olen õpetanud rohkem teooriat kui praktikat ja küllap see teooria on tudengitele kohati arusaamatu – tundmatud mõisted ja mõttearendused, praktilises töös nad nende avaldumist pole veel kogenud –, aga olen

rõõmuga näinud, et kui tudengil tahtmist on, saab ta elementaarse teoreetilise põhja alla küll. Kuid õpetamine pole ainult andmine, vaid ka saamine. Kui ma poleks oma viiekümnendates eluaastates üsna paljude noortega kokku puutunud (isegi nii põgusalt, nagu see sissejuhataja aine lubas), oleksin ehk tänapäevaelu mõne tahu pärast liiga mures, mõne teise puhul jälle liiga optimistlik.

Kuulud ka Eesti Kiriku toimetuse kolleegiumi. Milline on Sinu osa ajalehe ilmumisel?

Kolleegiumi liikmed ei sekku ajalehe igapäevatöösse, nende asi on abiks olla, kui toimetus seda abi ise soovib. Minu arust on Eesti Kirikul omad toimetamispõhimõtted ja -kriteeriumid välja kujunenud, lehel on oma nägu. Mistahes lehe puhul on esmatahtsad lugejaskonnale huvid ja ootused, ja Eesti Kiriku toimetus teenib neid oma parima äratundmise kohaselt. Kerge see pole, sest iga üksiku lugeja huvid ja ootused on ju erinevad, kohati lausa vastandlikud. Olen vahel (tunnustavalt) mõelnud, et suur kunst on toime tulla ühtaegu kahe ülesandega: olla institutsionaalne väljaanne (sest üks ajaleht Eesti Kirik ole ju EELKga kui institutsiooniga lahutamatult seotud) ja samas ikkagi vastata kvaliteetajakirjanduse sõltumatus ja tasakaalustatuse nõuetele.

Kui suurt rolli kannavad Eesti ajakirjanduses kiriklikud häälkandjad?

Lembitu Mikkeri sarž

Need on küll nišiväljaanded, kuid nende roll on seda suurem, mida vähem tähelepanu peavoolumeedia religioonile pöörab. Paraku on lugejate hulk piiratud. Internet annab küll lisavõimalusi avaldamiseks, kuid internetiväljaannetel on kalduvus muutuda väga väikese seltskonna „klubiks“, kui mitte lausa sotsiaalmeediaks. Sotsiaalmeedias pole toimetusi, on suhtluspartnerite kokkulepped, millest ja kellega rääkida. See on väga tõhus suhtlusviis, ent nendes nn sotsiaalvõrgustikes on tegemist publikuga, mis tuleb meelde 19. sajandi suletud huvikogukondi. Kogukondlik publik ei huvitu eriti teistest kogukondadest, ei pea vajalikuks nendega oma kogemuste ja arvamuste üle arutleda. Kes kogukonna põhimõtteid ei jaga, võib

ju vabalt ära minna ja leida mõttekaaslasid kuskil mujal. Demokraatlik ajakirjandus aga põhineb arusaamal, et asju tuleb läbi rääkida ka nendega, kes on teisel arvamusel. Auditooriumi killustumine on nüüdisaja meediamajanduse paratamatus, kuid see ei tähenda, et tulekski leppida ainult üksikutele kildudele kõneleva meediaga. Eriti veel nii väikeses ühiskonnas nagu Eesti. Loodan, et kiriklikel väljaannetel jätkub vastupidavust ja koostöövaimu ning ambitsiooni kõnelda ka suurematele hulkadele, leida ühendavaid teemasid ja ideid.

Sa kuulud ka Eesti Akadeemilisse Ajakirjanduse Seltsi.

Selle seltsi asutas 1990. aasta kevadel akadeemik Juhan Peegel, mu õpetaja. Seltsi eesmärk on hoolitseda ajakirjanduse õpetamise ja uurimise eest. Ajakirjanduses ilmuvale on praegu palju vaidlusi nii eetilistest kui õiguslikest vaatepunktidest. See on märk ametioskuste ja –standardite muurenemisest ja muutumisest. Akadeemiline tähelepanu praktilisele ajakirjandusele väärtustab ajakirjandust kui professiooni ja kui kultuurivaldkonda. Ehk aitab see muutuste ajal alles hoida kestvaid väärtusi, mitte lasta võimust võtta majanduslikel või ideoloogilistel hetkekaalutlustel.

2001. aastal oled meedias vahendatava sõnumi üle arutledes konstateerinud, et televisioonist on huvitatud üksnes ra-

hamaailm ja võimuringkonnad: esimene tahab saada rohkem raha, teine rohkem võimu, ning küsinud, kes on see, kes suhtleb vaatajaga tema enda pärast; keda huvitab tema elu, tema hingeseisund, tema tulevik, tema südametunnistus? Kas selles osas on pea kümme aastat hiljem midagi muutunud?

Kümme aastat tagasi oli Eesti telemaastik teistsugune – reklaamivaba rahvustelevisiooni veel polnud, rahvusringhäälingu mõte ja tähendus Eesti riikluse ja avalikkuse jaoks oli enamikule üldse võõras. Leidus inimesi, kes avalikult kuulutasid, et ETV tuleks hoopis maha müüa. Praegu kohatab neid vaid anonüümsete netikommentaatorite hulgas. Rahvusringhääling on rahva seas pälvinud väga suure usalduse, järelikult on ta oma ülesandeid hästi täitnud, tema peale võib loota. Aga kelle peale me harilikult loodame? Eks ikka selle peale, kes meist hoolib. Kui me tele- ja raadiosaadetest ära tunneme, et inimeste elumaailm on saadete tegijaile tähtis, siis sünnibki usaldus. Pole vahet, kas see on uudiste- või poliitikasaade, kultuuri-, religiooni- või meelelahutussaade. Saateid tehakse

mitmel viisil, aga kui seesmine sõnum on selge, jõuab see päralt vormist olenemata. Ütleksin, et jah, vaatajast hoolivat mõtlemist on tele-eetris praegu rohkem tunda, ja mitte ainult ETVs. Aga ega ka raha ja võim pole televisiooni maha jätnud, reklaami ja propagandat näeme nii lihtsamal kui kavalamal kujul iga päev. Ja ametlikku ümarsõnalisust, mis püüab jätta muljet, et kõik on ju nii hästi korraldatud.

Oled olnud Kaarli koguduse juhatuses pea kaks aastat. Kas ja/või mida see aeg on andnud-õpetanud? Kuidas hindad tehtut?

Oma tegemistele tagasi vaadates näen, et olen viimase 25 aasta jooksul sattunud õige mitme uue asja sünni või vana ümberkujundamise juurde. Seegi kord paistab, et olen koguduse juhatuses just sellisel muutuste ajal. Ma ei arva, et inimesed muutuvad, aga nad näitavad oma loomust siis rohkem välja. Näen, et koguduse nõukogu liikmed on aktiivsemad kui varem ja et töötegitajatel on ideid, kuidas kitsastes oludes tegutseda. Kitsad ajad õpetavad reaalsusele otse silma vaatama ja mitte meelt heitma.

Küll Jumal annab jälle paremaid päevi, peaasi et kogudus ühte hoiab nii argiasjus kui pühapäeval.

Mida soovid Kaarli kogudusele aastapäevaks?

Et oma lootusi ja ootusi, muresid ja hirme ei jäetaks endale südame koormaks, vaid kantaks need nii kogudusekaaslaste kui Jumala ette. Siis saab raske kergeks, mure rõõmuks, hirm rahuks – nii saan ma osadusest aru. Soovin, et sellist osadust oleks külluslikult. Ja et järgmist tähtpäeva võiksite kasvava kogudusena vastu võtta remonditud ja kaunistatud kirikuhoones. Õnnistagu meid Jumal!

*Salme Rannuga vestelnud
Küll Saard*

Lutheri radadel

Lastetöö tegijad – kamp väsimatuid entusiaste, leplikud ja heatujulised.

Sellel suvel sai mulle osaks haruldane võimalus – rännata Saksamaal Martin Lutheri radadel – seltsiks Kaarli koguduse lastetöötajad, saatjaks Lutheri fänn Matthias Burghardt.

Niisiis ...

Suvi – kuumalaine oli võtnud esimesi kõrgusi, ilmateade lubas Kesk-Euroopasse üle kolmekümne kraadi.

Saksamaa – minu elus teine kord olla seal. Eelmine jäi möödunud sajandi 80-ndatesse.

Lastetöö tegijad – kamp väsimatuid entusiaste, leplikud ja heatujulised.

Matthias Burghardt – lõbus, tark, andunud luterlane –, ja mis peamine: eesti keelt kõnelev kohalik.

Martin Luther – kiriku reformator, miljonite usuisa – sündinud 10. novembril 1483, surnud 18. veebruaril 1546.

Ma ei hakka siinkohal kirjeldama Martin Lutheri usuvõitlust ega esitama tema teoloogilisi seis-

kohti, jäägu see teoloogidele. Ma kirjeldan põgusalt neid paiku ja seiku, mida sai näha ja kuulda temaga seotud linnades liikudes.

Martin Luther sündis ja suri samas väikeses linnakeses – Eislebenis.

Martin Luther on oma päritolu kohta öelnud ise, et ta on talumehe poeg. Isa läks Mansfeldi ja hakkas seal mäetööliseks. Martini esivanemad on pikka aega olnud talupojad Tüüringi metsade läänepiiril. Mäetööstuse arenedes leidis isa Hans võimaluse saada tööd ja olla omakorda tööandjaks väikesele hulgale kaevuritele. Seda kõike selleks, et saada majanduslikult pisut paremale järjele, kui olid talupojad. Martini isa tegi tööd, et viia ellu oma unistus ning võimaldada lastele tolle aja kohta parim haridus. Martinist

„Lutheri roos“ Eislebeni linna tänavasillutises

pidi saama advokaat – see oli tulutoov amet juba 15. sajandil.

Lutherite perel läks kord paremini, siis jälle kehvemalt. Martin saadeti kirjatarkus õppima Mansfeldi ladina kooli. Magdeburgis õppis ta ühiselu vendade juures, lootuses saada paremat haridust. Ühel aastal oli aga Lutherite pere sedavõrd raskes seisus, et vanim lastest saadeti Eisenachi sugulaste juurde, kes aga Martini hülgasid majandusraskuste tõttu. Martini ja tema kerjavad sõbrad võttis oma hoole alla kaupmees Schalbe sugulane Ursula Cotta, kes oli poiste vastu kaastundlik ning peenetundeline ja kiindus nendesse. Eisenachis tekkinud sõprused püsisid kogu Martini elu.

Erfurt – vana ülikooli, kirikute ja kloostrite linn. Seal alustas Martin Luther 1501. aastal oma ülikooliõpinguid, alguses isa soovil õigusteadust õppides, siis aga ühel tormisel ööl, tuli murrang ...

... 2. juulil 1505 sattus Martin Stotternheimis Erfurti lähedal ränga äikese kätte ja hüüdis oma hirmus appi mäemeeste kaitsepühakut püha Annat, töötades pääsemise korral mungaks hakata.

17. juulil 1505 astus Luther Erfurti augustiinlaste kloostrisse. Selle kloostris valis Luther mitte seetõttu, et seal valitses range askees, vaid seepärast, et seal valitses seesama filosoofiline ja teoloogiline mõttesuund nagu fakulteediski, mistõttu Luther lootis oma õpin-

guid jätkata samas vaimus.

Erfurtis tasub aga eriti tähelepanelik olla inimeste suhtes, kes seal tänavail liiguvad või pühapäeval kirikusse jumalateenistusele on tulnud. Seal võib kohata mõnda Eestist pärit tuttavat. Meiega juhtus nii, et sattusime kokku Tallinna praostkonna vikaari Jaan Lahega, kes oli Erfurtis oma teadustööd tegemas ning ennast seal üsna koduselt tundis.

Martin Luther pühitseti preestriks 27. veebruaril 1507. Oktoobrist 1508 paigutas ordu peavikaar Staupitz ta ümber ordukloostri Wittenbergis.

Wittenberg on väike, aga maailma ajaloos suurt tähtsust omav linnake. Just seal sai Lutherile selgeks, et mitte päris kõik ei ole katoliku kirikus korras. 31. oktoobril 1517 tuleb ta välja 95 teesiga. Luther taotleb vaid seda, et Jumala Sõna, nagu seda tunnistab

Pühakiri, saaks taas kirikliku kuulutuse ja kirikliku elu juhtnõu-riks, millega võrreldes “inimlikel korraldustel” ei tohiks olla mingit siduvat autoriteeti. Legendi järgi naelutas Luther need 95 teesi lossikiriku uksele. Koopia teesidest koos kategoorilise kirjaga saatis ta Mainzi peapiiskopile Brandenburgi Albrechtile.

Wittenbergis algasid Martin Lutheri elus keerulised ajad. Aastad täis selgitusi, põhjendusi, väitlusi, õpetust ja põhjalikku tööd kiriku reformatsiooni nimel. Palju oli arutlusi ja väitlusi.

Lutheri rajad viisid meid ka Marburgi linna ja Wartburgi lossi. Marburgi linna, mis asub kahe umbes meie Suure Munamäe kõrguse mäe nõlvadel. Linnatäis keskaegset väärikus ja elurõõmsat üliõpilaselu. Ning kui teil eales tuleb võimalus ronida Wartburgi mäele, siis tehke seda kindlasti. Matthias Burghardt innustas meid

Wartburgi lossis on ühes toas jälg sellest tindipostist, millega Martin Luther saatanat eemale peletas

sõnadega, et ka EELK vaimulikud ronisid mööda neid järske nõlvu üles. Reisiseltskond enne meid oli hakkama saanud selle eneseületusega! Nii ronisime meiegi ja mõlgutasime mõtteid, et küll vanal ajal pidid inimesed ikka visad ja sihikindlad olema, et omaile eluasemeks selliseid kättesaamatuid hooneid rajasid. Ja mõtlesime ka isand Martin Lutheri peale, kes oma eluajal neis linnades ja linnakestes käis ju peamiselt jalgsi. 1521. aastal “peideti” Luther julgeoleku huvides mõneks ajaks Wartburgi lossi.

Martin Luther on maetud Wittenbergi lossikirikusse

Wittenbergis saavutas Martin Luther küpsuse ja tasakaalu. Ta abiellus nunn Katharina von Bora. Martini elu täitsid lapsed, sõbrad ja mõttekaaslased.

Matthias rääkis sellise loo: Ühel päeval koputas maja uksele üks kerjus. Martin läks vaatama, kes seal seekord on. Märganud ker-

just, hüüdis ta oma naisele: „Katharina! Kas meil on raha anda? Siin seisab meie Issand.“

Lutheri eesmärk ei olnud uut kirikut rajada, vaid juhtida inimeste tähelepanu peamisele – Jeesuse Kristuse lunastustööle. Uskuda tuleb südamest, siiralt ja omakasupüüdmatult.

Meie tee 2010. aasta kuumal suvel ei viinud meid Lutheri jälgedes Wormsi ega ka mitte Rooma. Ehk mõnel järgmisel korral.

Küllike Valk

Kasutatud kirjandus:

Febvre, Lucien „Martin Luther. Üks inimsaatus“. Varrak, Tallinn 2003.

Hiiemets, Johannes „Martin Luther“. Eesti Konsistooriumi kirjastusosakond, Tallinn 1996.

Lohse, Bernhard „Martin Luther. Sissejuhatus tema elu ja töö uurimise probleemidesse“. Greif, Tartu 1996.

Pildid: Meelis Holstingu fotoaparaadist.

Wittenbergi linn andis Martin Lutheri perekonna valdusesse maja

Canorus laulis Barcelonas eesti rahvalaule

Septembri lõpus pakkis kammerkoor Canorus oma noodid ja esinemisriided kohvritesse ning asus teele Vahemere äärde Barcelonas. Plaanis oli võtta osa koorifestivalist “Europe and its Songs” ja muu hulgas ka veidi puhata.

Mõte ennast proovile panna tuli kooril pea aasta tagasi. Laulupeod olid selja taga ja nüüd tundus, et energiat jääb üle, tuleb see kuidagi ära kasutada. Koorijuht Piret Aidulo asus otsima sobivat konkursi, soovitavalt soojal maal, et saaks suve pikendada. Peagi leidsimegi ühe toreda festivali, mis oli orienteeritud rahvaviisidele. Meie repertuaaris oli juba varemgi rahvalaule ja Piret valis konkursi kava jaoks neid juurde.

Barcelonas sõitsime üsna erinevaid teid pidi, kes läbi Müncheni, kes läbi Kopenhaageni, aga kõik jõudsid samasse paika. Väike hostel, mis pidi nädalaks saama meie koduks ja kus asusid proovisaalid, ehmatas algul paljusid. Kõledad toad narivoodite ja metallist kappidega, külmad kivipõrandad, kuivikud hommikusöögiks ja ühine duširuum – need kõik kokku tekitasid hetkeks mulje, nagu oleksime kloostri sisse sattunud. Peale esimest ehmatust oskasime aga seda juba nautida, sest meie päralt oli terve korrus ja pealegi asus hostel väga heas kohas: vanalinnas, vaid lühikese jalutuskäigu kaugusel Santa Maria del Pi kated-

raalist, festivali toimumispaigast.

Samal ajal koorifestivaliga toimus linnas veel palju muud põnevat. Loomulikult tahtsime võimalikult rohkem näha, linnas ringikäia ja sooja suveilma nautida. Kõige raskem oligi vast kuulata Pireti õpetussõnu, mis keelasid enne võistlust minna ujuma või süüa jäätist, juua külmi jooke. Nii tunduski lausa võimatu lihtsalt puhata, kui nii palju põnevaid paiku veel nägemata. Innuga vaadati, mida linnal pakkuda on: Montjuic, Güelli park, Sagrada Familia ning muidugi ookean ja meeleto ööelu sealsamas vanalinnas tänavatel. Võistlushetk jäi õhtusele ajale ning paljud olid siis juba päevastest elamustest päris väsinud. Samuti oli kaval tuul teinud liiga mõne kooriliikme kõrile. Haiged turgutati siiski üles ja ärevusega hinges me laulma ka läksime.

Piret oli meiega palju vaeva näinud ja koori ühine soov oli ennast võimalikult heast küljest näidata. Kõik oluks nagu korras, laulud selged ja nüansid teada. Ometi hakkasid lavale astudes paljudel jalad värisema ja eks seda oli kuulda hääleski. Peale esinemist haaras koori aga suur kergendus ja nii tuli tahtmine laulda veel ja veel. Kohe sündiski kiire otsus laulda kiriku kõrval platsil “Tuljakut”. Olime selleks veidi ettevalmistusi teinud ja meie soov oli seda esitada koos tantsuga. Sest

Spontaanne rongkäik vanalinnas tänavatel

Canoruse esimene hõbemedal

kui ühes kooris laulavad ka mõned Leigarite tantsijad, tuleb kõik trumbid mängu panna. Rõõmu oli sellest ja järgmistest esinemis-

Hetk enne välikontserti koorilipu ja Eesti lipuga

test küllaga nii meil kui kuulajatel. Järgmisel päeva oma välikontserti oodates saime hääled soojaks just esinemisega tänavanurgal. Suur töö tehtud, oli paras aeg võtta osa linnas toimuvatest suvelõpu pidustustest. Linna kaitsepühaku auks korraldatud iga-aastane festival „La Merce“ oli ääretult hoogne ja sündmusterohke. Igalt täna-

vanurgalt kostis muusikat, taoti trumme ja lauldi. Lauljate seas tundsi ära juba tuttavaid koorilauljaid teistest kooridest. Gospelkoorid haarasid kaasa lustima, tütarlastekoor Leedust lummas oma puhta kõlaga ja trummiparaad võttis lihtsalt jalust nõrgaks. Nautisime seda möllu ja lustisime koos linnaga.

Festivali kõige pidulikumal, autastamise päeval oli kaunis katedraal rahvast puupüsti täis. Oli nii kooriliikmeid kui lihtsalt huvilisi. Kokku võttis festivalist osa neliteist koori, kes kõik olid väga eriilmelised. Meiega samas kategoorias osales veel teinegi koor Eestist – Nõmme Muusikakooli koor. See, et nõmmekad hõbeda said, tundus igati loogiline. Misugune oli aga meie üllatus, kui ka Piretile hõbemedal kaela pandi! Rõõm oli igatahes suur. Pireti visa töö kooriga oli meid aasta jooksul kõvasti muutnud, ise polnud me seda märganudki. Nüüd ei saa enam latti allapoole lasta ja tuleb alustatud tööd edasi teha. Ikka paremate tulemuste nimel. Ees on uued proovid ja esinemised ning seda kõike saadab rõõm koos laulmisest.

Tekst ja fotod: Daisy Lappard

Mis on see jõud ja vägi

Mis on see jõud ja vägi, mis kutsub eestlast kooslaulmisele? Takistuseks pole siin sugugi pingsad õhtud harjutamiseks nõudlikke laulupeokava laule. Ning mitmeaastase töö vaev ununeb laulupeokontserdil.

Nii on see olnud kolmel viimasel (2000, 2005, 2010) LAULUPEO nime kandnud kontserdil Pärnus ja kahel korral Tartus, aga ka iga-aastastel praostkondade

laulupäevadel.

11. juunil k.a oleme meie, Kaarli nais- ja segakoori lauljad, jõudnud õigeaegselt Tartu lauluväljakule, ees ootamas pingelised proovid kuni õhtuni. Häirida ei tohi siin ei vinge tuul, mis dirigendipuldilt koorijuhi noote lennutab, ega piitsutav uduvihm, mis lauljate noodivihikule oma jälgi jätab.

Kummalisel kombel jätkub

pärast pikka tööpäeva enamikul meist jaksu osaleda kirikupäeva avajumalateenistusel Peetri kirikus. Teenistuse pidulikkus, kõitev vaimulik muusika ja laul ning midagi sellist, mida ei oskagi kirjeldada, haarab meid endasse. Ununeb päevane väsimus, seisemisest kangeks muutunud jalad... Jõudu lisab soovijaile jagatud armulaud.

Kuid peagi jätkub argipäev. Meie bussijuht Martin on mu-

res, kas ta trahvi saamata meid ööbimiskohta sõidutada jõuabki: ajagraafiku järgi on tema tööaeg kohe-kohe täis saamas.

Siiski pääseb buss õnnelikult autodest ummistatud tänavalt välja ning peagi oleme oma öömajas.

Laupäeva hommik ilma poolest ei rõõmusta. Öösel on sadanud, ilmajaam on lubanud päevakski sadu. Külluslik hommikusöök ööbimispaiga restoranis Rootsi lauas leevendab ängi. Naiskoori lauljad õnnitlevad oma tänast sünnipäevalast Sirje Laari lauluga “Uus käsk”.

Lauluväljakule siirdume rahvarõivais – kus sa ikka pärast riideid vahetad...

Kontserdieelne peaproovgi on pingeline, laule juhatavad dirigendid – nõudlikud. Ilm aga tembutab jälle!

Kuid oh rõõmu! Ühendkoori proovi ajal lööb täies hülgeses särama päike, ja jääbki lauljaiga peo lõpuni!

Rongkäiguks seame end Toomkiriku juurde meile ettenähtud kohale. Oleme uhked oma segakoori ajaloolise lipu üle, mille vanust möödunud sajandi 30-ndast aastast, mil tolleaegset koori juhatas Kaarli koguduse organist-dirigent-helilooja Alfred Karindi.

Lauljate rongkäik viib endaga lauluväljakule kaasa ka Tartu tänavaid palistanud pealtvaatajad.

Lauljad ja publik tänavad laulupeo avatseremoonial tervitussõnu jagavat peaministrit Andrus Ansi-pit, Tartu linnapead Urmas Kruuset, EELK peapiiskoppi Andres Põderit ning kultuuriministrit

Üldjuht Piret Aidulo

Mikk Üleoja dirigendipuldis

Laine Jänest, kelle juhatusel kõlab ka F. Paciuse “Mu Isamaa, mu õnn ja rõõm”.

Vastavalt kavale osalesime meie oma kooriliigis – nais- ja segakooris.

Kui publik jäi rahule nii kava kui ka esitusega, oleme seda meiegi.

Möödunud, 2010. a laulupeol juhatasid meie koore juba eelmistest laulupidudest tuttavad dirigendid Piret Aidulo, Heli Jürgenson, Mikk Üleoja, Reet Lend, Jaanika Oja, Urve Pihlak, Maiu

Linnamägi ja Külli Salumäe. Kuid oma dirigendikätt said proovida nüüd ka Kadri Hunt, Imbi Laas, Merike Toro, Sigrid Põld, Lehari Kaustel ja Merle Lend.

Olime nukrad, et dirigendipuldi jäi tulemata meie Marika Kahar, kellel olid kava järgi dirigeerida laulud nii sega- kui ka naiskooris. Aga – haigus ei hüüa tulles! Olime kogu aeg mõttes oma dirigendiga.

Muljed möödunud kolmandast laulupeost on siiani kustumatud. Pealegi meenutavad neid Tartu-päevi meie kooride repertuaari jäädvustatud laulud, mida ikka aeg-ajalt oma kontsertide ja väljalaulmiste kavva võtame; aga ka osalejaile meeneks kingitud õlakotid logoga “Mu mano tulge, latse!”

Eks laula iga Looja lind

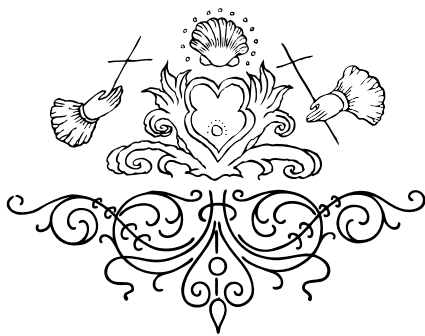
Kas söömata või sünnult.

Ons Jumal mullast teinud mind
Ja erandjuhuna loonud?

R. Iher

(EELK Tartu praostkonna praosti Joel Luhametsa autogramm meie segakoori külalisteraamatus)

Virve Nuka

Sõpruskoguduste vabatahtlikud töötajad Forssas

Augusti keskel toimus Soomes Forssa koguduse laagrikeskuses Klemeläs kolme sõpruskoguduse: Forssa, Riia Mežaparki ja Tallinna Kaarli koguduse vabatahtlike töötajate laager.

Kogunesime neljapäeva, 12. augusti varahommikul Tallinna Sadamasse, et sõita Viking Line'i laevaga Helsingisse. Sealt sõitsime meile vastu tulnud bussiga läbi suvise Soomemaa Forssa koguduse laagrikeskusesse Klemelässe. Kohtumine meid juba oodanud Soome sõpradega oli ärev ja rõõmus. Saime kohe tunda ka nende külalislahkust, sest vastu võeti meid maitsvate võileibadega ja peagi järgnes rikkalik lõunasöök.

Peale lõunat alustasime tutvumisringiga, kus kõik pidid pärast oma nime ütlemist teadma ka selle tähendust. Vajadusel täpsustati nimede tähendust nimeraamatu abil. Seejärel alustasime palvehelmeste tegemist, kuhu panime kindlat põhimõtet järgides erisuguseid helmeid, mis tähistasid kümmet käsku, usutunnistust, lootust, patukahetsust, samuti isiklikku palvet.

Õhtuks saabus ka mikrobussitäis lätlast Riia Mežaparki kogudusest.

Hommikupalvuse ajaks olid kolme koguduse kantorid välja selgitanud kõigi kolme kiriku

lauluraamatutes esinevad ühised koraalid, mida saab koos laulda. Hommikupalvus algaski kolmekelise ühislauluga.

Peale hommikusööki sõitsime ekskursioonile Humppilasse. Esmalt külastasime põllumajandusmuuseumi Sarka. Muuseum on alles noor, asutatud viis aastat tagasi, kuid jõudnud juba koguda

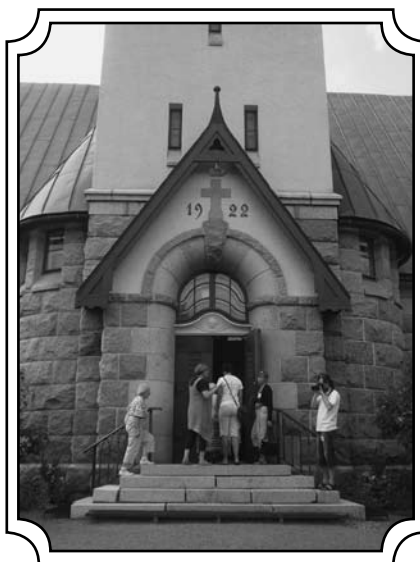
väga huvitava kollektsiooni vana-aegsetest tööriistadest ja töövõtetest-tegevustest. Pääaegu kogu ekspositsioon on valminud vahanukkudega kujutatud eluliste stseenidena endisaegsetest töödest ja olmest.

Huvitavaim oli aga makett, kus oli kujutatud selle paikkonna muutumist 3000 aasta jooksul. Makettidel oli kujutatud Humppila piirkonda 3000 aastat tagasi, 1500 aastat tagasi, aastatest 1780, 1890, 1938, 1961 ja 2000.

Edasi sõitsime Humppila kirikusse. Praeguse kiriku kohale ehitati esimene kirik 1723. a, kuid see jäi peagi kogudusele väikseks ja seda laiendati 1773. aastal. Kuna ka see ei mahutanud varsti kõiki koguduseliikmeid, siis ehitati aastal 1855 uus kirik, viimane põles maha 1917. aastal.

Praegune kivist kirik valmis arhitekt Josef Sternbecki projekti järgi 1922. aastal (sama arhitekt on projekteerinud ka Forssa kiriku). Kirik on juugendstiilis, valge ja rõõmsavärviline. Koguduses on 2144 liiget.

Järgmisena külastasime Heljä Liukko-Sundströmi kunstigaleriid, kus oli avatud näitus „Kestvalt kaunis“. Omapärase galerii hoone on ehitatud kunstnik Olli Vasa jooniste järgi. Galerii oli eksponeeritud nii graafikat, maali kui ka keraamikat. Üllatusena leidsime muu hulgas ka Eesti kunstniku Tiiu Lauri kaunite ehe-

Humppila kirik

Liukko-Sundströmi kunstigalerii

te väljapaneku.

Õhtul andis Forssa kiriku kan-
tor Esa Lahti lühikese kontserdi ja
me saime imetleda tema võimsat
häält ja nautida musikaalsust.

Laupäeval jätkasime juba saa-
bumispäeval alustatud pärlitest
inglite ja värvilisest paberist
omatehtud pärlitest keede val-
mistamist. Vahepeal oli võimalik
külastada kohalekutsutud kos-
meetikuid, kes tegid meie kätele
parafiinimahist, mille tulemusel
saime siidiselt pehme käenaha.

Soovijatele korraldati tut-
vustusringkäik Forssa suure ko-
gudusemaja ruumidega ja uue
sõbrakambri tegemistega. Kogu-
dusemajas on avar saal, diakoonia-
töö keskus, pensionäride söökla
ja teised ruumid. Siit viiakse toi-
duringidega ka abivajajatele koju
sooja lõunasööki.

Pühapäev algas jumalateenis-
tusega Forssa heledas valguskül-
lases kirikus. Pärast meeldejäavat
armulauaga jumalateenistust sõit-
sime koguduseliikmete autodes

Klemelässe tagasi. Teel näitasid
autojuhid meile Forssa vaatamis-
väärsusi.

Järgnes lõunasöök, lahkumis-
koosolek, meenete vahetamine
ning oligi lõppenud see huvitav ja
kauaks meeldejääv laager.

Lahkusime sõpradest lubadu-
sega peagi jälle kohtuda.

Lia Roostalu

Lõikusänupüha heategevuslik laad

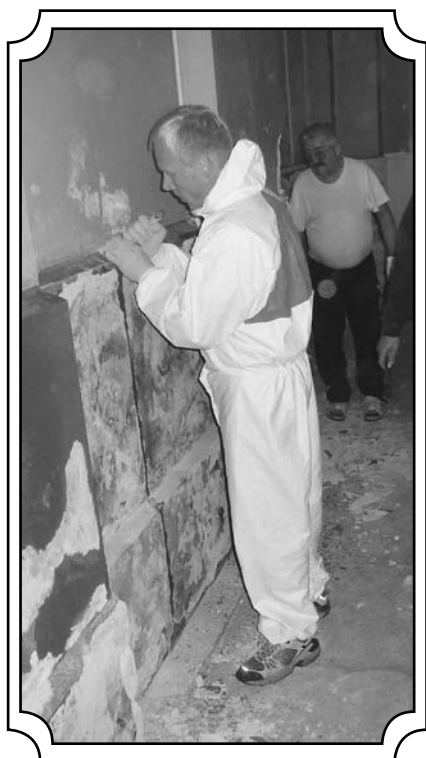

10. oktoobril, seekord veidi tuu-
lisel (aga vihmavaesel!) päeval,
toimus Kaarli kiriku esisel platsil
nüüd juba teist aastat lõikustä-
nupüha heategevuslik laad. Ost-
ma-müüma oodati kodumaist
puu- ja köögivilja, koduleiba-saia,
hoidiseid, mett, ürditeed, lihatoo-
teid, kala ja ka käsitööd. Huvilistel
oli võimalik külastada kiriku tor-
ne ja uudistada orelit. Toimus ka
koduleiva konkurss, kuhu toodi
degusteerimiseks 12 leiba. Võit-
jaks osutus Terje Lunden. Laadalt
laekus valgete altarikatete toetu-
seks tulu 7320 krooni. Täname
kõiki lahkeid annetajaid!

Remonditalgud

Kaarli kiriku soklite sanitaarremondi tööprotsess oli jaotatud kolme etappi:

I - soklilt 14 värvi kihi ja lahtise krohvi eemaldamine,

II - krohviparanduse teostamine,

III - soklite värvimine vastavalt arhitektide väljapakutud kavandile.

Loetletud tööd oli plaanis teostada 2010. aastal.

Käesoleva aasta ühel septembrikuu öhtul olid kõik nõukogu liikmed oodatud kirikusse talgutele, et kaasa lüüa soklite sanitaarremondi I etapis. Pärast lahtise krohvi eemaldamist aga selgus, et krohvi alt tuli välja ilus klombitud paekivi, mida oleks võimalik eksponeerida. Selle idee kooskõlastamiseks tehakse Tallinna Muinsuskaitseametile ka ettepanek. Kui ettepanek leiab

kooskõlastamist, siis osa soklitest kaetakse värviga ja osaliselt eksponeeritakse paekivi.

Kuna tööprotsessi tuli ootamatu muudatus, siis 2010. aastaks planeeritud krohviparanduste teostamine lükkub järgmisse aas-

tasse, peale mida on kõik vabatahtlikud koguduseliikmed taas oodatud appi sokleid korrastama.

Talgutele järgnes ühine kohvilaud ja mõttevahetus kiriku remonti puudutavates küsimustes.

Täname kõiki talgulisi!